

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1885. Första Kammaren. N:o 13.

Onsdagen den 4 Mars.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollen för den 24 och 25 sistlidne Februari.

Herr Grefven och Talmannen tillkännagaf, att Friherre *Klinckowström* låtit anmäla, att han af tillfälligt illamående vore hindrad att bevista dagens sammanträde.

Anmäldes och bordlades

Banko-Utskottets utlåtanden:

N:o 3, i fråga om afskrifning ur Riksbankens hufvudkontors räkenskaper af åtskilliga fordringar;

N:o 4, i fråga om afskrifning ur Riksbankens afdelningskontors i Göteborg räkenskaper af åtskilliga fordringar; och

N:o 5, i fråga om afskrifning ur Riksbankens afdelningskontors i Visby räkenskaper af åtskilliga fordringar; äfvensom

Lag-Utskottets utlåtanden:

N:o 13, i anledning af väckt motion om upphörande af klockares brefbäringsskyldighet;

N:o 14, i anledning af väckt motion om ändrade bestämmelser rörande strörensning;

N:o 15, i anledning af väckt motion om upphörande af särskildt straff för fylleri å allmänt ställe; samt

Första Kammarens Prot. 1885. N:o 13.

N:o 16, i anledning af väckt motion om tillägg till 99 § Ut-sökningslagen.

Upplästes två protokoll af följande lydelse:

År 1885 den 3 Mars sammanträdde Kamrarnes valmän för att, jemlikt 71 och 73 paragraferna Riksdagsordningen, utse Riksdagens fullmäktige i Riksbanken jemte suppleanter för dem, och befunnos, efter valförrättningarnes slut, hafva blifvit utsedde till

Ordförande:

Herr von Ehrenheim, Pehr Jakob, f. d. Statsråd med 24 röster, efter lottning med Grefve C. M. C. Lewenhaupt, hvilken jemväl erhållit 24 röster.

Öfrige Fullmäktige:

Herr Arnberg, Johan Wolter, Filosofie Doktor	med 48 röster.
Friherre Fock, Alfred Henrik Eduard, f. d. Kansliråd	„ 48 „
Herr Larsson, Liss Olof, i Vestannor, Hemmans- egare	„ 48 „
Grefve Lewenhaupt, Carl Magnus Casimir, f. d. Kapten	„ 48 „
Herr Richter, Fredrik, Sekreterare	„ 48 „
„ Törnebladh, Henrik Ragnar, Lektor	„ 48 „

Suppleanter:

Herr Westman, Carl Claes Abraham Gother, Kam- rerare	med 47 röster.
„ Olsson, Ola Bosson, i Maglehult, Riksdagsman	„ 46 „
„ Tottie, Henry, Grosshandlare	„ 45 „

*Patric Reuterswärd.
Anders Persson.*

*A. G:son Bennich.
A. P. Danielson.*

År 1885 den 3 Mars sammanträdde Kamrarnes valmän för att, jemlikt 71 och 73 paragraferna Riksdagsordningen, utse Riksdagens fullmäktige i Riksgäldskontoret jemte suppleanter för dem; och befunnos, efter valförrättningarnes slut, hafva blifvit utsedde till

Ordförande:

Friherre Åkerhielm, Johan Gustaf Nils Samuel,
Öfverstekammarjunkare med 48 röster.

Öfrige Fullmäktige:

Herr Anderson, Frans Albert, Kammarråd	med 48 röster.
„ Johansson, Johan, i Noraskog, Riksdagsman	„ 48 „
Friherre Nordenfalk, Johan, f. d. Riksdagsman	„ 48 „
Herr Samzelius, Per, Statskommissarie	„ 48 „
„ von Stockenström, Carl Reinhold Polhem, Bruksegare	„ 48 „
„ Åbergsson, Anders Victor, Justitieråd	„ 48 „

Suppleanter:

Herr Biesert, Johan Christian Niklas, Bruksegare, med 48 röster.	
„ Dahl, Carl Emil, Grosshandlare	„ 47 „
„ Ericson, Carl Wilhelm, Öfverstelöjtnant	„ 46 „

*Patric Reuterswärd.**A. G:son Bennich.**Anders Persson.**A. P. Danielson.*

Dessa protokoll lades till handlingarna; och skulle Riksdagens kanslideputerade genom protokollsutdrag underrättas om deras innehåll med anmodan att låta uppsätta och till Kamrarna ingifva förslag dels till skrivelser till Kongl. Maj:t med anmälan om de förrättade valen, dels till förordnanden för de valde, dels ock till den paragraf angående berörda val, som borde i riksdagsbeslutet intagas.

Upplästes och godkändes Stats-Utskottets förslag till Riksdagens skrivelser:

N:o 9, till Konungen, angående de föreskrifna sammandragen af enskilda, med statsbidrag understödda jernvägsaktiebolags räkenskaper; och

N:o 10, till Fullmäktige i Riksgäldskontoret, angående Riksgäldskontorets förvaltning under den tid, som förflutit sedan början af 1884 års riksdag.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran följande den 28 nästlidne Februari bordlagda ärenden, nemligen: Konstitutions-Utskottets memorial N:o 1, Bevillnings-Utskottets betänkande N:o 2 samt Första Kammarens tillfälliga Utskotts utlåtanden N:is 4 och 5.

Fortsattes föredragningen af Stats-Utskottets utlåtande N:o 12 a, angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjette hufvudtitel.

5—7 punkterna.

Biföllos.

8 punkten.

Mom. A.)

Bifölles.

Mom. B.)

*Nedsättning
af reser-
vationsanslaget
till landssta-
terna i länen.*

Herr Casparsson: Då jag anser, att Riksdagen icke utan bjudande skäl bör tumma på ett ordinarie anslag, och då några sådana skäl enligt min mening här icke förefinnas, har jag icke kunnat dela Stats-Utskottets beslut i detta moment. Utskottet uppgifver, att det är all anledning att anslaget hädanefter kommer att till fullo tagas i anspråk för de med detsamma afsedda ändamål, men säger tillika, att olägenheten af en nedsättning, som möjligen kan visa sig vara för stor, är jemförelsevis mindre å reservationsanslaget än å det bestämda anslaget. Jag frågar dock, hvarför skall man utsätta sig för någon olägenhet alls, när man icke behöfver det? En nedsättning med 5,000 kronor är från statsregleringens synpunkt af ingen betydighet, och jag kan derföre icke förklara denna nedsättning på annat sätt, än att Utskottet, sedan det risat motionären i motiveringen, vill lisa honom i klämman. Men jag är öfvertygad, att om motionären vore här närvarande, skulle han säga, att hans åskådningssätt är alltför storslaget för att nöja sig med denna nedsättning af 5,000 kronor. Att för ett statsändamål hänvisa till besparingar, öfver hvilka Kongl. Maj:t har full dispositionsrätt, är icke välbetänkt. Vid 1869 och 1870 årens riksdagar försöktes denna utväg, men mötte då i denna Kammare en kompakt opposition. Jag vet väl, att både opinioner och personer sedan dess vexlat ganska mycket, men hvad som för mig var rätt för femton år sedan, är ock fortfarande rätt. Jag anhåller derföre om bifall till Kongl. Maj:ts proposition i förevarande moment.

Herr Carlson, Fredrik: Efter min uppfattning innehåller Utskottets här föreliggande förslag ingenting skadligt. Den föregående talaren synes icke hafva aktgivit på det förhållande, som hufvudsakligen ligger till grund för Utskottets framställning, och hvilket icke är berördt i den skrifna motiveringen, emedan det visar sig i den uppgjorda tabellen. Om också motiveringen i öfrigt icke är fullständig, så bör det dock synas af de anförda siffrorna, att framställningen har god grund. Förhållandet är nem-

ligen, att på ifrågavarande anslag, 95,000 kronor, uppstått en besparing af 128,000 kronor, och att detta anslag, som beviljades 1878, hittills intet år utgått med sitt fulla belopp. Det har visserligen uppgifvits, att det skulle vara anledning till att anslaget skulle komma att utgå med sitt fulla belopp, men någon visshet derom har man icke.

Nedsättning af reservationsanslaget till landsstaterna i länen.
(Forts.)

Reservationsanslagen äro i min tanke ganska nyttiga anslag, emedan de gifva tillfälle att lämpa utgifterna efter de på olika tider större eller mindre behofven, under det man likväl med visshet vet, hvad som verkligen är anslaget. Behovvet återkommer, på grund af de vexlande förhållandena, öfver allt. I andra länder, såsom t. ex. Frankrike, hjälper man sig på annat sätt genom supplementarkrediter, hvilket är mycket sämre. Men vid dessa anslag måste iakttagas, att deras belopp bestämmas så noggrannt som ske kan, ty om ett sådant anslag icke räcker, så kan man icke fylla bristen från besparingar på annat håll och om det åter lemnar öfverskott, så kunna dessa icke komma andra statsbehof till godo. Det är af detta skäl, som reservationsanslagen icke böra beräknas så, att de under en längre tid och till ett för stort belopp lemna besparingar.

Det nu ifrågavarande anslaget beviljades såsom reservationsanslag år 1878, och då fanns icke någon erfarenhet om huru mycket som kunde erfordras för de med anslaget afsedda ändamål. Det utgår till extra länsuotarier och andra extra biträden vid landsstaten äfvensom till vikariatsersättningar vid denna stat under semester. Nu mera är denna erfarenhet vunnin. Hvarföre skulle man icke få rätta anslaget derefter? Under de efter 1878 förflutna åren hafva å anslaget uppkommit så betydliga besparingar, att deras summa utgör mer än 128,000 kronor, hvilka besparingar kunna, som sagdt, icke användas till andra ändamål.

Den motionär, som gjort framställning i fråga om detta anslag, har föreslagit, att det skulle förändras till ett ordinarie anslag, men detta har af Riksdagen förut afslagits. Deremot har det syntts Utskottet vara riktigt, att då anslaget hittills icke utgått med sitt fulla belopp, detsamma nedsattes, blott icke nedsättningen blefve så stor, att den på något sätt kunde skada sjelfva ändamålet. Men detta kan icke här antagas blifva fallet. Om det skulle hända, att utgifterna hädanefter utginge med det ursprungligen bestämda beloppet, så skulle de nu befintliga reservationerna räcka i tjugu år. Derföre synes mig Utskottet ingalunda hafva handlat obetänkt genom att föreslå den nu ifrågavarande nedsättningen, och jag tror icke, att man rätteligen bör sammanställa detta förelag med det förfarandet att i allmänhet hänvisa Kongl. Maj:t till besparingarne. Det kan finnas sådana fall, då besparingar äro samlade till så stora belopp, att en nedsättning af anslaget kan ega rum utan skada och utan att nedsättningen derföre bör betraktas såsom gjord i oträngdt mål. För mig synes den här föreslagna nedsättningen motiverad af förhållandena, och jag vågar tillstyrka bifall till Utskottets hemställan.

*Nedsättning
af reservationsanslaget
till landsstaterna i länen.
(Forts.)*

Herr vice Talmannen: Den nedsättning af ifrågavarande reservationsanslag ifrån 95,000 kronor till 90,000 kronor, som af Stats-Utskottet blifvit tillstyrkt, torde visserligen icke hafva någon synnerlig materiel betydelse, men synes mig icke heller vara så af omständigheterna påkallad, att, med den ställning, som detta anslag har på budgeten, det skulle hafva varit skäl att utan initiativ från Kongl. Maj:ts regering företaga en sådan nedsättning. Mitt votum i denna fråga måste således bero på om Kongl. Maj:ts regering accepterar nedsättningen eller icke.

Herr Statsrådet Friherre Tamm: Det är, som den andre talaren i ordningen omförmälde, en besparing, uppgående till omkring 128,000 kronor, på detta anslag, medel, hvilka icke kunna för något annat ändamål användas, än de ifrågavarande. Det är visserligen sant, att under föregående år besparingar hafva uppkommit på detta reservationsanslag, men hädanefter torde det icke blifva fallet, till följd af de ökade behof, som från Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i länen årligen anmälas till allt högre och högre belopp. Så är t. ex. för år 1884 af Stats-Utskottet uppgifvet, att det finnes en besparing, uppgående till omkring 10,600 kronor. Dermed förhåller sig dock så, att efter årets slut äro utbetalda medel af dessa 10,600 kronor, om hvilka utbetalningar beslut blifvit fattadt redan före 1884 års slut, ehuru utbetalningarne icke blifvit dessförinnan verkställda. Behofven komma att ökas äfven derföre, att till följd af föreskriften om länsräkenskapernas tidigare avslutande det blifver nödvändigt att länsnotarierna erhålla en och en half månads tjänstledighet för hvarje år för att kunna enskildt verkställa de arbeten, som för detta räkenskapernas tidigare avslutande erfordras. Emellertid och då det visat sig, att besparingar uppkommit till belopp af 128,000 kronor, hvilka kunna under åtskilliga år användas, finner Kongl. Maj:t icke skäl att för närvarande yrka hela anslaget uppförande, utan anser sig böra godkänna Stats-Utskottets förslag om anslaget nedsättning till 90,000 kronor; detta under förutsättning, att om och när behof visar sig af ökad anslag, Riksdagen också måtte finnas villig att åter höja anslaget till hvad som erfordras. Ett precedensfall förefinnes också, i det att Riksdagen, som förra året nedsatte anslaget till nya Lagberedningen, nu åter höjt detsamma till dess förra belopp, då behof deraf visat sig.

Herr Casparsson: Den ledamot af Stats-Utskottet, som med vanlig talang försvarade Utskottets hemställan, höll sig till den del af frågan, som synes mig vara mera obetydlig, nemligen penningefrågan. Men den principiella delen af frågan, nemligen huruvida det är lämpligt, att Riksdagen för bestridande af nödiga statsutgifter hänvisar Kongl. Maj:t till besparingarne, denna del vidrörde han icke, såvidt jag förmådde uppfatta hans anförande. Det är dock detta, som för mig är det i saken bestämmande. Godkänner Första Kammaren denna uppfattning, då är jag säker på, att Andra Kammaren nog skall förstå att draga konsekvenserna deraf,

och det kommer då att gå med stora steg på det "sluttande planet". Derföre vidhåller jag den uppfattning, Första Kammaren förut hyst, men ber nu emellertid att få förändra mitt förut gjorda yrkande derhän, att jag anhåller om rent afslag å det föredragna momentet.

Nedsättning af reservationsanslaget till landsstämorna i länen.
(Forts.)

Friherre von Essen, Fredrik: Ehuru två talare uppträdt emot Stats-Utskottets förslag, hyser jag intet tvifvel att Kammarerna skall bifalla detsamma, helst sedan en ledamot af regeringen har yttrat sig för bifall dertill. Det är således icke af den anledningen, jag nu begärt ordet, då jag skulle mycket misstaga mig, om Kammarerna i detta fall kommer att bifalla den siste talarens yrkande. Men jag önskade att få yttra några ord till gensaga mot hvad den siste talaren äfvensom Herr vice Talmannen anført derom, att det icke skulle vara Stats-Utskottets skyldighet enligt grundlagen att taga initiativ i sådana frågor, som denna. I grundlagen är uttryckligen stadgadt, att Stats-Utskottet har att uppgöra statsregleringen "sedan nödiga indragningar och besparingar blifvit iakttagna". Detta åligger således Stats-Utskottet att göra. Nu har det under flera år visat sig, att det ifrågavarande anslaget varit tilltaget vida öfver behovet, så att betydliga besparingar derå uppkommit. Om det nu också skulle kunna synas, som om dessa besparingar nog vore behöfliga, så kvarstår dock det skälet för den ifrågasatta nedsättningen, att besparingarne å detta anslag icke kunna användas af Kongl. Maj:t för andra ändamål, än dem, som anslaget afser.

Det har satts i fråga, hvilken väg, man bör beträda. Ja, när man ser på nu omförmälda förhållanden, så bör hvar och en inse, att det är Stats-Utskottets skyldighet att framlägga förslag antingen derom, att anslaget måtte afpassas efter behovet, eller ock om indragning af besparingarne. Utskottet har valt den väg, som förut varit beträdd, nemligen att nedsätta anslaget, dock icke mera, än att, äfven om anslaget behöfver öfverskridas, besparingarne kunna räcka att fylla bristen under åtskilliga år, så att man icke behöfver besvära Riksdagen med begäran om anslagets höjande, åtminstone icke förr, än om ett tiotal af år.

Under sådana förhållanden torde det lätt inses, att det är en ganska praktisk och riktig statsregleringsåtgärd att föreslå nedsättning af det ifrågavarande anslaget. Jag anhåller om bifall till Stats-Utskottets hemställan.

Efter härmed slutad öfverläggning gjorde Herr Grefven och Talmannen, enligt de derunder framställda yrkandena propositioner, först på bifall till förevarande moment och sedan på afslag derå, samt förklarade sig anse den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr *Casparsson* begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

*Nedsättning
af reservat-
tionsanslaget
till landssta-
terna i länen.*
(Forts.)

Den, som bifaller mom. b) i 8 punkten af Stats-Utskottets Ut-
låtande N:o 12 a), röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås momentet.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna
hafva utfallit sålunda:

Ja—69;

Nej—19.

Mom. c).

Bifölles.

9—12 punkterna.

Biföllos.

*Anslag till
aflöning åt
en växtfysio-
log.*

13 punkten.

Herr Nordenfelt, Leonard: Då jag vid denna punkt anmält reservation, utan att jag haft tillfälle att närmare motivera densamma, vill jag endast säga, att meningen med denna reservation har varit, att få det sista vilkoret borttaget, det som inledes med orden: "allt dock under vilkor att" etc., hvilket vilkor jag anser obilligt. Om nemligen till följd af vetenskapens framsteg arbetet får den utsträckning, att ett biträde för den skull är behöfligt, så är det obilligt att begära, det föreståndaren skall sjelf betala detta biträde. Det kan endast leda derhän, att en del arbeten blifva eftersatta. Det är dock äfven möjligt att, såsom Kongl. Maj:t sagt, något biträde icke behöfves, och då verkar icke vilkoret något; men om och när ett sådant biträde behöfves, så är det billigt och rättvist, att det biträdet får sin sjelfständiga aflöning, hvarigenom man också kan erhålla mera kompetenta personer till platsen. Jag inskränker mig till att yrka bifall till denna punkt så långt som till orden: "allt dock under vilkor" etc., men anhåller, att detta vilkor måtte uteslutas.

Friherre von Essen, Fredrik: I motsats mot den siste ärade talaren anhåller jag om bifall till Stats-Utskottets betänkande. Man kan förvänta, att inom en kanske icke så aflägsen framtid fråga blir om tillsättande af en ny tjänsteman, nemligen den ifrågasatte assistenten. Framställning härom har ock redan blifvit gjord, ehuru Kongl. Maj:t icke funnit för godt att redan nu äska anslag

derför. Af detta skäl och för att förekomma, att ytterligare utgifter för en ny tjänst skulle komma att utgå, har Stats-Utskottet ansett lämpligt att vid sitt förslag om bifall till Kongl. Maj:ts proposition fästa det ifrågavarande vilkoret. Det kan synas en och annan, som om detta är olämpligt, men många andra finnas ock, som anse det lämpligt, och de hafva tänkt sig saken så, att den nämnde föreståndaren icke skulle finna någon svårighet att, då han får en stor praktik och en ny rymlig bostad, hos sig anställa enskilda biträden, som kunde gå honom tillhanda. Han skulle kunna lemna dessa unge tjänstemän fördelen af att få någon kortare tid tjänstgöra i hans ställe, och på detta sätt komme han säkerligen att erhålla biträdena bland våra unge vetenskapsmän. Den kostnad, som på sådant sätt komme att drabba föreståndaren, torde icke blifva så betydlig, att man bör dervid fästa något synnerligt afseende. Den komme antagligen att bestå allena i tillhandahållande af fri bostad och kost åt biträdet, hvilka förmåner nog icke kunde blifva så betungande för föreståndaren, helst denne själf åtnjuter fri bostad, och hans lön 4,000 kronor ju icke heller är så lågt tilltagen.

Af dessa skäl får jag yrka bifall till Stats-Utskottets hemställan.

Herr Casparsson: Då jag har reserverat mig mot det till den föredragna punkten fogade vilkoret, har det skett af den orsak, att jag anser, att då staten tillsätter nya tjänster, det är olämpligt att uppställa sådana egendomliga vilkor. Jag skall icke framställa något särskildt yrkande, utan vill endast inlägga en protest mot den nya väg, som Stats-Utskottet här beträddt, och jag hoppas, att det nya vilkoret måtte betraktas som ett *observandum*, *non imitandum*.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes enligt de derunder framställda yrkandena propositioner, först på bifall till Utskottets förevarande hemställan och sedan på bifall till berörda hemställan med utelemnande af slutmeningen "allt dock under vilkor" etc., och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

14—23 punkterna.

Biföllos.

24 punkten.

Lades till handlingarna.

25—33 punkterna.

Biföllos.

*Anslag till
aflöning åt
en värtfysio-
log.*
(Forts.)

*Extra anslag
till befräm-
jande af husslöjden.*

34 punkten.

Friherre Barnekow: Jag har i år tagit mig friheten att väcka en motion angående förhöjning af detta anslag, som första gången beviljades af Riksdagen år 1875 med ett belopp af 10,000 kr. Jag har begärt att anslaget nu skulle höjas till 20,000 kr. af den anledning att såsom största delen af Kammarens ledamöter torde hafva sig bekant, sedan 1875 slöjden gått mycket framåt samt många nya skolor inrättats inom riket. Följaktligen hafva också de anvisade medlen tagits i allt starkare anspråk. Denna motion har Utskottet tagit under ompröfning och i sin kläm föreslagit, att den icke måtte bifallas. Deremot säger Utskottet i sin motivering, att "då Kongl. Maj:t icke lär underlåta att hos Riksdagen föreslå höjning i anslaget, om sådant visar sig oundgängligt, samt Kongl. Maj:t i hvarje fall icke torde sakna medel att, om Han finner behöfligt, och det extra anslaget finnes otillräckligt, för tillfället och intill dess förslag om beredande af ökade medel för ifrågavarande ändamål hinner af Riksdagen pröfvas, understödja redan befintliga eller uppkommande nya skolor för husslöjd, föranlåtes Utskottet att med anledning af Kongl. Maj:ts samt motionärens ofvanberörda förslag endast hemställa", o. s. v.

Följaktligen, hvad Utskottet afstyrker i klämmen, har det tillstyrkt i motiveringen, der det säger, att om någon brist skulle uppstå, skulle Kongl. Maj:t ega rätt att taga af hufvudtitelns besparingar, hvarigenom saken skulle kunna uppehållas ännu en tid utan ytterligare anslag. Då återstår blott att visa, att en brist finnes i tillgängliga medel, och jag ber att i så fall få hänvisa till Landtbruksakademiens handlingar samt ur dessa uppläsa, hvad svar Akademien gaf på en framställning från Elfsborgs läns södra Hushållningssällskap om förhöjning i nu utgående anslag: "Med fullt erkännande af de uppoffringar och kraftiga ansträngningar, som inom Elfsborgs län fortfarande göras till husslöjdens förkofran, ser sig Förvaltningskomitén af de tillgängliga medlens begränsning förhindrad att nu föreslå högre belopp än 1,500 kr." Deraf visar det sig, att Akademien erkänner det goda i saken, men af brist på medel ej kan lemna det anslag, som den anser behöfligt. Jag skall icke för tillfället framställa något särskildt yrkande utan skall vara belåten med det slut, hvartill Utskottet kommit.

Öfverläggningen angående förevarande punkt förklarades härmed slutad, och Utskottets deri gjorda hemställan bifölls.

35 och 36 punkterna.

Biföllos.

*Anslag för
anläggning af
telegraf- eller
telefonled-
ningar i Bo-
husslänska
skärgården.*

37 punkten.

Herr Nordenfelt, Leonard: Här är det fråga om ett litet anslag, hvilket i förhållande till sin storlek säkerligen skulle göra mera nytta för en viss trakt än något anslag, hvarom hittills framställning blifvit gjord. Jag tviflar icke på, att icke Kongl.

Maj:t så fort som möjligt skall söka åstadkomma medel till telegraf- och telefonstationers anläggande i Bohuslänska skärgården, och Stats-Utskottet har ju i själfva verket på det amplaste tillstyrkt detta. Men Utskottet har härvid hänvisat till en mycket osäker tillgång nemligen telegrafverkets besparingar. För min del, tror jag icke att några besparingar finnas eller snart uppkomma vid telegrafverket, ej heller skulle för telegrafverket de ifrågavarande anläggningarne blifva inkomstbringande under största delen af året. Men för sillfisket och för alla dem, som kunna draga nytta af detta billiga födoämne, är det af största vikt att dessa stationer blifva inrättade. Ty sillen hittar endast sällan på att anlöpa kusten nära en telegrafstation och viktigt är, att fiskarne få reda på, hvarest sillen finnes, så att de i hast må kunna komma dit med båtar och fångstredskap, och af icke mindre vikt är att, när sillen är instängd, köpare i hast kunna anskaffas, ty fisken håller sig icke länge, och stora massor sill har måst kastas bort, enär ingen köpare funnits, innan fisken redan har försämrats. Då det således, enligt mitt förmenande, ligger en verklig nationalförlust i dröjsmålet, så får jag anhålla om bifall till den reservation, som jag har vågat framställa, och som återfinnes på sidan 107 i förevarande betänkande. Denna min reservation lyder sålunda: "att Riksdagen måtte såsom extra anslag, att utgå under år 1885, till Kongl. Maj:ts förfogande ställa högst 24,000 kronor för anläggning i Bohuslänska skärgården af för sillfiskebedriftens främjande behöfliga telegraf- eller telefonledningar med tillhörande stationer, dock under vilkor, att hushållningssällskap, landsting, kommuner eller enskilde till de anläggningar, som med detta anslag utföras, bidraga med minst en fjerdedel af anläggningskostnaden." Jag har ansett mig böra tillägga det vilkor att enskilde skola lemna bidrag, derföre att derigenom får man bäst veta, hvar största intresset för saken finnes, och Utskottet har jemväl starkt framhållit skälen för att andra än staten bidraga till dessa företaget. Hvarföre hushållningssällskap och landsting icke för sillfisket bidragit med större belopp än hittills skett, lär väl bero derpå, att i dessa korporationer flertalet består af landtmän, som icke hafva stort intresse för fisket utan använda tillgångarne för andra ändamål, såsom t. ex. köp af skogar, o. d. Men om staten gifver detta anslag med vilkor att de skola bidraga, lära de väl icke underlåta det.

Friherre von Essen, Fredrik: Såsom det synes af föreliggande betänkande och såsom äfven den siste ärade talaren har erkänt, har Stats-Utskottet icke underskattat den stora vigten afvensom behovet af det anslag, hvarom motionären nu gjort framställning. Det är viktigt för hela vårt land men ändå viktigare för den ort det angår, och vid sådant förhållande har det syntts Utskottet vara skäligt att påpeka den omständigheten, att *derifrån* borde egentligen framställningen hafva utgått, nemligen från vederbörande myndigheter i första hand, men icke från enskild motionär. Stats-Utskottet kan icke, och ännu mindre Riksdagen i sin helhet, vara i tillfälle att bedöma, huruvida och till

Anslag för anläggning af telegraf- eller telefonledningar i Bohuslänska skärgården.
(Forts.)

*Anslag för
anläggning af
telegraf- eller
telefonled-
ningar i Bo-
huslänska
skärgården.
(Forts.)*

hvilken omfattning en sådan anläggning bör ske. Frågan är egentligen så outredd, att vi icke på rak arm kunna bevilja anslaget. Derigenom är dock ingalunda det viktiga behofvet underkänt. Men sådana anslag bruka i allmänhet från Riksdagens sida icke beviljas, utan att utredning föregått, och utan att understöd från vederbörande i orten också erbjudits, och det synes väl hafva varit ett lämpligt tillfälle för ett hushållningssällskap, t. ex. Göteborgs och Bohus läns, som är det rikaste i landet, att för detta ändamål lemna något bidrag. Jag är öfvertygad att under sådana förhållanden, och sedan en framställning i vederbörlig ordning skett, Riksdagen icke skall undandraga sig att understödja ett så viktigt ändamål som detta. Men innan dess torde det icke vara lämpligt att bevilja anslaget, åtminstone har detta varit Utskottets åsigt, och anhåller jag om bifall dertill.

Herr Adelsköld: Den första ärade talaren har visserligen så fullständigt utvecklat skälen till bifall till det anslag, som nu är i fråga, att det egentligen icke skulle vara mera att tillägga, men jag skall likväl anhålla att få säga några ord.

Utskottet har erkänt, att "talande skäl finnas för beredande af medel till ifrågavarande, för sillfiskets främjande behöfliga anläggningar", men ansett, att staten icke bör i första hand bekosta medel till näringens upphjelpande och på den grund hemställt om afslag å motionen. Hushållningssällskapet har emellertid lemnat icke obetydliga bidrag till sillfiskets upphjelpande och kommer som man får hoppas i framtiden att fortsätta dermed, om det skulle visa sig behöfligt. Men så säkert är det icke, ty, som man vet, består Bohus läns befolkning, hvaraf landstinget är sammansatt, till endast en ringa del af fiskeriidkare. De flesta äro landtbrukare och förhållandet är, att så snart sillen infinner sig, sjunka prisen på spanmål, kött och fläsk, arbetskrafterna fördyras och åtskilliga andra sociala missförhållanden inträffa derigenom att folk strömmar till fiskerierna. Följaktligen är det i Bohus län ganska många, hvilka anse att sillfisket mera är till skada än gagn. Under sådana förhållanden är det väl troligt att man icke kan vänta särdeles stort anslag af detta läns landsting. En ärad talare, ledamot af Stats-Utskottet, har nyss yttrat, att frågan hade ställt sig på annat sätt och antagligen blifvit tillstyrkt, såvidt förslaget kommit från vederbörande auktoritet. Men jag hemställer till den ärade talaren och Kammaren, huruvida icke motionären sjelf kan anses såsom auktoritet, då han är inspektör för fiskerierna i Bohus län och således bäst borde kunna bedöma hvad som i detta fall är att göra. Skulle nu frågan uppskjutas, så är det mycket säkert, att den icke hinner beredas förr än till ett kommande år, och då kunna under tiden mycket stora förluster inträffa nästa sommar igen likasom detta år till följd af bristande telegraf- eller telefonanläggningar. Tager man nu i betraktande, att hela det anslagsbelopp, som är ifrågasatt, skulle göra 30,000 kronor, hvarå räntan efter fem procent är 1,500 kronor, men å andra sidan, att detta sillfiske inbringar högst betydligt i transportinkomst för statens

jernvägar, att staten har en ökad skatt på fiskerinäringen, vidare att sjelfva telegraflinien väl bör inbringa något, så synes mig den nu ifrågasatta utgift, som staten skulle vidkännas för understöd åt telegrafanläggningen, vara så ringa, att den mångdubbelt öfverväges af fördelarne deraf. Man bör nemligen taga i noga betraktande, att sillen är en vara som hastigt skämmes, samt att den kommer mycket ojemnt än till den ena viken, än till den andra. Om då i granskapet icke telegraf- eller telefonstationer finnas, så händer det ofta, att stora sillstim till tusentals tunnor, som varit instängda, hafva måst släppas ut, derföre att tillfälle icke gifvits att underrätta köpare, hvarest sill finnes. I vårt grannland Norge har staten understött sillfisket med högst betydliga anslag, och jag tror icke, att Norge skulle hafva gjort detta, om det icke varit till fördel för det allmänna. Jag skall icke längre upptaga Kammarens tid utan ber få förena mig med Herr Nordenfelt i det yrkande han har framställt.

Anslag för anläggning af telegraf- eller telefonledningar i Bohuslänska skärgården.
(Forts.)

Herr Nordlander: Det är endast med anledning deraf, att Stats-Utskottet i sitt betänkande rörande denna fråga har bland de medel, som skulle kunna användas för ifrågavarande ändamål, äfven omnämnt besparingar af telegrafverket, som jag anser mig böra yttra några ord och dervid upplysa, att, efter allt hvad som nu åtminstone kan beräknas, icke några sådana medel torde kunna för ifrågavarande ändamål användas, af det enkla skälet, att sannolikt inga besparade medel skola blifva befintliga. Förhållandet med dessa telegrafinkomster har nemligen under de senare åren gestaltat sig på det sätt, att några nämnvärda besparingar icke hafva kunnat förekomma. Men af de besparingar, som kunnat göras, hafva likväl just i och för telegrafanläggningar i de trakter, hvarom nu är fråga, icke så obetydliga belopp användts, i det att en telegrafförbindelse redan är anlagd till Mollösund och Ljungskile och på senaste tiden äfven till Grebbestad, för hvilket ändamål medlen till största delen hafva tagits af telegrafverkets öfverskottsmedel, hvarjemte en del, omkring 5,000 kronor, lemnats som bidrag af Göteborgs och Bohus läns hushållningssällskap.

Tillika ber jag att ytterligare få betona det förhållande, som af den siste talaren blifvit omnämndt, att i andra länder och närmast Norge man icke sätter i fråga annat än att staten anslår medel till så allmännyttiga ändamål som det nu ifrågavarande. Norges storting har icke dragit i betänkande att till telegrafväsendets utveckling och speciellt med hänsyn till behofvet och nyttan af så kallade sillfiskestationer anslå högst betydliga belopp, uppgående till omkring 200,000 kronor om året. Detta torde vara ett tydligt bevis, att det ligger en ofantligt stor vikt uppå att få dessa stationer till stånd.

Af dessa skäl skulle jag, för min del, vara benägen att biträda det förslag, som af reservanten Herr Nordenfelt, har blifvit framställt, och jag ber derföre att få förena mig med honom.

*Inslag för
anläggning
af telegraf-
eller telefon-
ledning i
Bohuslänska
skärgården.
(Forts.)*

Herr Sundberg: Jag föreställer mig, att i denna fråga icke många ord behöfva yttras, på hvilken sida man för öfrigt än må stå. Hvad som talar till förmån för motionen, det har motionären sjelf så utförligt framställt, att intet hufvudsakligt dertill kan läggas af den, som för saken hyser något intresse. Hvad återigen kan sägas till förmån för Stats-Utskottets uttalade åsigt, det är också med fullkomlig korrekthet sagdt i Utskottets betänkande, och äfven dertill kan väl föga nytt fogas. Den Utskottsledamot, som nyss hade ordet här i Kammarerna, stälde sig naturligtvis på Utskottets ståndpunkt och jag vill icke till alla delar bestrida rigtigheten af de anmärkningar han gjorde såväl mot motionen som mot den talare, hvilken här först hade ordet. Det är ju i allmänhet en fullkomligt riktig regel att, när staten skall understödja någon näring, den kommer i form af en hjälpare, således på grund af den förutsättning, att vederbörande kommuner, lands-ting och hushållningssällskap skola i första rummet hafva tagit sig af saken. Men hvad nu denna telefon- och telegrafanläggning i Bohuslänska skärgården vidkommer, är det visserligen så, att med denna sak *särskildt* har icke hushållningssällskapet ännu tagit något bestyr. Men Utskottets eget betänkande utvisar dock tydligt och klart, att för fiskerinäringen har på hvarjehanda sätt och för hvarjehanda ändamål hushållningssällskapet redan lemnat ganska betydliga belopp och kan således icke säga sig hafva på något vis förhållit sig likgiltigt till denna näringsgren, utan tvärtom efter bästa förmåga understött densamma. Nu var likväl den ärade talarens hufvudsakliga anmärkning den, att i detta speciella fall ingenting ännu vore af hushållningssällskapet åtgjort. Vidare tillade han, att frågan ännu icke funnit den utredning, som bör gifva Riksdagen anledning att bevilja något anslag. Så alldeles utan utredning är väl ändå icke frågan. Ty planen för ledningen är uppgjord, kostnaderna äro i vederbörlig ordning beräknade och uppgifna af telegrafverket sjelf, så att, hvad hans anmärkningar i det fallet vidkommer, den utredning, som först och främst är behöflig, redan är verkställd. Men när man nu säger, att rättast är dock att vänta, till dess att utredningen blifvit fullständigare, och framför allt till dess att hushållningssällskapet har tagit initiativet genom att i första hand lemna bidrag till den ifrågasatta anläggningen, så ber jag dock att få fästa Kammarernas uppmärksamhet derpå, att här verkligen är en liten fara med dröjsmålet. Medan alla dessa förberedelser ske, så kunna, liksom i år har skett, ganska stora förluster träffa den fattiga fiskarebefolkningen der borta i den Bohuslänska skärgården af brist på de nu ifrågasatta kommunikationsmedlen. Jag föreställer mig således, att hvilken utredning man än må anse önskvärd, och hvilket bidrag från hushållningssällskapets sida man än må anse också vara i sin ordning, så är dock så mycket klart, att för den fattiga befolkningen, som sjelf ingenting kan åtgöra i saken, detta bidrag, som motionären har begärt, är både behöfligt, välkommet och nödvändigt. Dessutom kan det icke lida något tvifvel, att hushållningssällskapet med nöje skall fylla hvad som fattas för att bringa

sjelfva anläggningen till stånd. Med kännedom således om förhållandena i skärgården och denna skärgårdsbefolknings fattiga be-lägenhet kan jag, för min del, icke annat än yrka afslag å Utskottets förslag och bifall till hvad Herr Nordenfelt i sin reservation har föreslagit.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, gjorde Herr Grefven och Talmannen enligt de derunder framställda yrkandena propositioner, först på bifall till Utskottets i förevarande punkt gjorda hemställan och derefter på afslag å berörda hemställan samt bifall till Herr Nordenfelts mot punkten afgifna reservation, och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

38 punkten.

Herr Stråle, Holdo: Det torde vara ursäktligt, om man icke aldeles utan anmärkning kan godkänna det förslag som Stats-Utskottet i denna punkt har framställt. Jag syftar härmed icke så mycket på den afprutning, som Utskottet har gjort, ehuru jag måste bekänna, att det förefallit mig, som om, då Kongl. Maj:t har begärt en så måttlig summa, något skäl till denna afprutning så mycket mindre förefinnes, som vi känna, att statsverket icke blott från år 1883 har stora öfverskott utan äfven från år 1884 omkring sex millioner, som vänta på användande. Jag syftar icke heller så mycket på den delen af de vilkor, som Utskottet har uppställt, nemligen att Stockholms stad skulle tillskjuta 50,000 kronor, ty hvad denna summa angår, kunde man tänka sig möjligheten att stadsfullmäktige skulle sträcka sin gifmildhet så långt. Men då Utskottet icke har åtnöjt sig dermed utan äfven fordrat, att Stockholms stad dessutom skall ersätta den brist, som möjligen kan uppstå, så ligger det för öppen dag att mycket liten utsigt finnes att stadsfullmäktige skola åtaga sig detta, då man måste besinna, att inkomsten af en sådan utställning som den ifrågevarande, måste bero på en förhoppning och är underkastad många tillfälliga förändringar, beror på väderleken, de sanitära förhållandena och flera omständigheter i öfrigt, hvilka det ligger utom möjlighetens gräns att på förhand beräkna.

I förbigående skulle jag här vilja anmärka, att det hade syntts rättigare, om Utskottet icke *ovilkorligen* hade uppställt detta vilkor, och detta så mycket hellre som man kan tänka sig, att Kongl. Maj:t skulle kunna besparat dessa 50,000 kronor genom att t. ex. knappa in något på den tillämnade expositionsbyggnaden. Herrarne känna väl, att här en byggnad är föreslagen, som skulle upptaga omkring 300,000 qvadratfot och kosta i rundt tal 700,000 kronor. Det hade nu kunnat vara möjligt, att Kongl. Maj:t skulle föreskrifva att byggnaden finge göras så mycket mindre att derigenom dessa 50,000 kronor skulle kunna afprutas.

Men så får nu icke ske, om Utskottets förslag vinner bifall, utan skall Stockholms stad nödvändigt anskaffa dessa 50,000 kronor. Men nu kommer jag till en punkt i Utskottets förslag, som synes mig så underlig, att under min temligen långa riksdagsmanna-

Anslag för anläggning af telegraf- eller telefonledningar i Bohuslänska skärgården.
(Forts.)

Anslag till en skandinavisk industriutställning i Stockholm.

Anslag till
en skandinavisk industri-
utställning i
Stockholm.
(Forts.)

bana något dylikt aldrig har förekommit. Utskottet vill nemligen anmoda Kongl. Maj:t att hos enskilda personer söka anskaffa hvad som i detta fall kan brista, det vill säga, att Kongl. Maj:t skall anlita den enskilda hjälpsamheten, men jag hoppas, att Riksdagen icke måtte acceptera ett sådant förslag.

Utskottet börjar sin motivering med att meddela den upplysningen, att *meningarne hafva varit mycket delade* i afseende på lämpligheten af att anordna den af Kongl. Maj:t föreslagna utställningen. Härmed förhåller det sig så, att, då Kongl. Maj:t första gången år 1881 hörde vederbörande angående den redan då föreslagna utställningen, af landets 21 hushållningssällskap 18 obetingadt erkände den stora vigten och betydelsen af en industriutställning, likaså 14 fabriks- och handtverksföreningar inom riket äfvensom fullmäktige i Jernkontoret. Frågan gälde då endast, hvilket *är* denna utställning skulle ega rum. Sedan denna fråga tills vidare fått hvila, hörde Kongl. Maj:t ånyo, två år derefter, dessa vederbörande, undantagandes hushållningssällskapen, och styrelsen för svenska slöjdföreningen, Stockholms fabriksförenings fullmäktige, Stockholms stads handtverksförening, handtverks- och fabriksföreningarna i Norrköping, handtverks- och industriföreningarna i Malmö och Jönköping, fabriks- och handtverksföreningarna i Örebro, Karlstad, Göteborg och Gefle, tekniska föreningen i Eskilstuna, alla svarade de och instämde på det lifligaste i förslaget att åstadkomma en sådan industriutställning. Det är visserligen sant, att en fabriksförening afstyrkte den, nemligen fabriksföreningen i Halmstad. Nu fins det, som jag tror, endast *en* fabrik i Halmstad, men dess fabrikat, huru goda och redbara de än äro, lämpa sig kanske icke för en offentlig industriutställning. Fullmäktige i Jernkontoret hafva äfven uttalat en tvekan, huruvida en dylik industriutställning skulle för den svenska jern tillverkningens afsättning i utlandet bereda någon afsevärd fördel. Jag ber härvid få erinra, att Jernkontoret ingalunda har yttrat sig om, huruvida denna utställning skulle vara för landet i sin helhet nyttig eller icke, utan de hafva endast förklarar, att de befara, att under nu rådande tryckta förhållanden denna utställning icke för jern tillverkarna skulle medföra det gagn, som man under andra, mera gynsamma förhållanden kunnat hoppas. Nu behaga Kammarrens ledamöter lätt inse, att det ligger en väsentlig åtskilnad mellan den tillverkning, som representeras af Jernkontoret, och den industri, som har sin förnämsta marknad inom landet. Men i och för sig hafva hvarken fullmäktige i Jernkontoret eller våra jern tillverkare i allmänhet något emot industriutställningar, ty ingen sådan har i utlandet egt rum, der icke våra jernindustridkare varit med och äfven utmärkt sig; sålunda deltog de i sista utställningen i Madrid och för att vara med om den under nästkommande Maj tillämnade expositionen i Antwerpen sky de inga omkostnader. Detta är ju ganska naturligt, men jag har velat erinra derom för att visa, att våra jern tillverkare i och för sig icke äro emot en industriutställning inom vårt land, för så vidt det kan gagna andra.

Det kan ju hända, mine herrar, att en eller annan enskild industriidkare med mer eller mindre oblida ögon såge en så beskaffad utställning. Jag tillåter mig icke att yttra något derom. Det kan ju möjligen bero på en mer eller mindre dyster verldsåskådning, misstro till egna krafter eller andra subjektiva åsigtter, men man bör icke deråt tillerkänna större vigt och betydelse än det förtjenar; och jag tror icke, att man bör sätta en eller annan enstaka industriidkares uppfattning gentemot den, som hyllas af den större delen af våra industriidkare.

*Anslag till
en skandinavis
k industri-
utställning i
Stockholm.
(Forts.)*

En motionär inom Första Kammaren och en reservant inom Stats-Utskottet hafva, den förre med anförande af åtskilliga skäl, men den senare utan anförande af några dylika, afstyrkt den ifrågasatta utställningen. Det skulle nu kanske kunna synas ogrannlaga att ingå på en undersökning af de skäl, den ärade motionären anført, då han icke är här närvarande, men om jag tillåter mig göra det i alla fall, så är det därför, att han i sin motion berört sjelfva hufvudfrågan, nemligen vigten och betydelsen af dessa industriutställningar, men då så är förhållandet och då detta är en fråga, som, oaktadt 30 års erfarenhet, icke tyckes vara så välbekant för alla, ber jag Kammaren om ursäkt, om jag i största korthet upptager hans motiv. Han börjar med att säga, att dessa större industriutställningar medföra nog dryga utgifter, utan att deraf skulle beredas motsvarande fördelar.

Men nu frågar jag: är det tänkbart, att industriidkarne skulle år efter år underkastat sig dessa nog dryga utgifter, om de icke deraf skulle vunnit motsvarande fördelar? Eller skulle förhållandet verkligen vara, att industriidkare icke lika väl som andra samhällsklasser ega förmåga att inse hvad som är deras fördel? Jag frågar: är det tänkbart, att tusen sinom tusen industriidkare skulle år efter år deltaga i dessa utställningar, om förhållandet vore sådant, som motionären framställt? Men nu är lyckligtvis förhållandet alldeles tvärt motsatt.

Industriutställningarne äro nemligen det bästa och billigaste sättet för industriidkarne att göra sina varor bekanta; en sådan utställning, der han får visa dem för tusen, ja för millioner människor, kostar honom icke så mycket som en simpel annons i en af våra tidningar! Vidare är det alldeles gifvet, att en industriidkare inom ett visst fack får på en industriutställning se det bästa, som kan tillverkas inom hans yrke. Nu frågas: skall icke detta för industriidkaren vara nyttigt och ersätta både platshyra och andra kostnader att få se och studera det bästa, som tillverkas inom hans fack?

En annan lika vigtig fördel för industriidkaren är det tillfälle, som beredes honom att på ett praktiskt och åskådligt sätt taga kännedom om de nya uppfinningar eller förbättringar, som ständigt ske på det industriella området, en kännedom, som han ej kan lika väl inhemta i en tidskrift eller tidning. Detta gör att, säga hvad man vill, dessa industriutställningar numera blifvit ett nödvändigt vilkor för industriens framåtskridande. Detta kan också bevisas med siffror. Jag skall icke besvara med många sådana;

*Anslag till
en skandina-
visk industri-
utställning i
Stockholm.
(Forts.)*

jag vill endast omnämna, att vid utställningen i London år 1851 det var icke fullt 14,000 utställare. Vid utställningen i Paris år 1855 hade deras antal redan ökats till 29,000. I Wien år 1873 var det 42,000 utställare. I Paris år 1878 var det öfver 50,000; och nu i år i Antwerpen, som dock icke är en statens angelägenhet, blir det öfver 70,000 utställare.

Kan man nu, med något hopp om framgång, säga, att alla dessa 70,000 utställare icke skulle hafva klart för sig att de hade fördel af att vara der? Och detsamma kan sägas om dem, som besöka utställningarna.

De voro för 34 år sedan i London omkring 5 millioner; i Wien 10 millioner; i Paris 12½ million. Detta antal stiger oupphörligt. Kan man nu tro, att alla dessa millioner, som besöka utställningarna, göra det endast af fåfänga eller af lust att förströ sig? Det är icke tänkbart.

Den ärade motionären anför vidare såsom ett ganska viktigt motiv för afstyrkande af den ifrågasatta utställningen, att den svenska industrien — jag vill icke upprepa hans vänliga erinran der till regeringen och Riksdagen — skulle på senare tider snarare hafva gått tillbaka än framåt.

Dermed förhåller det sig på det viset, att år 1866, då vi hade den sista utställningen i Stockholm, hade våra gjuterier och mekaniska verkstäder en tillverkning för omkring 8 millioner, men år 1883 för 33 millioner eller således mera än 4 gånger så mycket; vår tändsticksfabrikation lemnade 1866 varor för ½ million, 1883 för 10 millioner; sockerraffineringen lemnade år 1866 produkter för 13 millioner, år 1883 för 22 millioner; pappersbrukens tillverkning uppgick år 1866 till belopp af 3½ million, år 1883 till 8 millioner! Och så kommer här en slags fabriksrörelse, som jag vågar påstå att knappt någon af Kammarens ledamöter känner till, och det är den kemisk-tekniska fabrikationen. Jag må bekänna, att jag sjelf, ehuru industriidkare i öfver 30 år, hade ganska föga kännedom om densamma förrän vid sammanträffande under förliden sommar med en person, som omtalade, att han hade en kemisk-teknisk fabrik och exporterade för betydliga belopp; och jag tviflar på, att många af herrarne hafva sett någon af hans tillverkningar. — Se vi på bomullsvaror, så tillverkades år 1866 af dessa för 5,3 millioner kronor, år 1883 för 12 millioner; tobaksvarorna hafva under samma år stigit från 6 millioner till 11 millioner, kläden från 9 millioner till 11 millioner; och till och med lädertillverkningen, som man så ofta åberopar såsom bevis för industriens tillbakagående i vårt land, lemnade år 1866 produkter för 4½ millioner, år 1883 för 5,3 millioner; med kläde förhåller det sig på samma vis. — Den enda artikel, som under dessa 20 år stått stilla, är siden; men den har dock icke gått ned. Deremot hafva tillkommit åtskilliga nya industrigrenar, såsom t. ex. papperstillverkning, snickerifabriker m. m.

Tager man nu summorna af dessa samtliga tillverkningar, så befinnes det, att den var 1866 83 millioner, 1880 153 millioner, 1881 168 millioner, 1882 186 millioner, 1883 191 millioner och säker-

ligen nu årligen öfver 200 millioner! Men dertill kommer äfven en annan omständighet, och det är, att priset är billigare och varan bättre nu än då; och då kan man näppeligen säga, att industrien gått tillbaka.

*Anslag till
en skandina-
visk industri-
utställning i
Stockholm.*

(Forts.)

Om jag sedermera återgår till Utskottets utlåtande, så finner jag, att Utskottet med en anspråkslöshet, som icke lemnar något öfrigt att önska, förklarar, att det icke riktigt kan bedöma frågan, men att, då Utskottet antager, att Kongl. Maj:t förstår densamma, Utskottet därför måste antaga, att industriutställningen är af vigtiga samhällsintressen betingad.

Men detta Utskottets förtroende till Kongl. Maj:ts större insigt i frågan räcker dock ej länge; ty redan i nästa stycke finner Utskottet, att *statens* intresse af utställningens tillvägäbringande är väsentligt mindre än den *kommuns*, inom hvars område utställningen skall ega rum; och så få Stockholms stads målsmän en ganska allvarlig åtvarning att vid frågans afgörande taga i betraktande de förpligtelser, som åligga staden såsom *rikets hufvudstad*. Men, mine herrar, nu frågar jag, hafva icke *statens* målsmän några andra förpligtelser i detta hänseende än att afpruta 50,000 kronor? Kan det icke för *statens* målsmän vara af vigt att se, huru den svenska industrien gått framåt och af ännu större vigt att taga reda på, om och i hvad mån vår industri kan uthärda en täflan med utlandets. Ligger detta i *statens* intresse, så äro också *statens* målsmän förpligtade att i första rummet se till att något sådant kan blifva förverkligadt.

Jag skall endast bedja att få tillägga, att, om Riksdagens beslut skulle komma att öfverensstämma med Utskottets förslag, så skulle detta vara ett afslag på hela frågan om en industriutställning, och det af skäl att tiden redan är så knapp, att den icke medgifver Kongl. Maj:t att få de af Stats-Utskottet föreslagna vilkor uppfyllda. Ty om ock Kongl. Maj:t skulle göra en sådan framställning, så äro stadsfullmäktige icke genast färdiga med att besvara densamma. Först kommer frågan till Öfverståhållare-embetet; derifrån går den till beredningsutskottet och så till drätsel-nämnden, och sedan samma väg tillbaka igen. Och om än stadsfullmäktige skulle acceptera detta förslag, så blefve beslutet antagligen öfverklagadt, och tiden i alla händelser allt för kort för att kunna hinna anordna utställningen under sommaren nästa år.

Skulle återigen Kongl. Maj:t, emot förmodan, acceptera den andra af Utskottet förutsatta utvägen, eller att vända sig till den enskilda välgörenheten, ja, då komme det att gå ändå mycket långsammare — och leda till ännu ovissare resultat. Ty hvem af Stats-Utskottets medlemmar sjelfva skulle väl vilja ikläda sig ansvaret för en brist, som man på förhand till beloppet icke känner? Jag tror vi alla äro för förståndiga att sätta vårt namn på ett sådant papper, då man icke vet hvad man för binder sig till.

Naturligtvis — och det kan ju icke någon undra på — hade jag helst sett ett bifall till Kongl. Maj:ts proposition, oförändrad; och jag kan icke undertrycka en viss förundran, hvarför Utskottet afkortat det af Kongl. Maj:t begärda beloppet; men då i allt fall

Anslag till
en skandinavisk industri-
utställning i
Stockholm.
(Forts.)

den på sidan 108 af Utskottets utlåtande intagna reservationen lemna Kongl. Maj:t en utväg möjlig att låta denna industriutställning komma till stånd, samt jag framför allt vågar tro, att Kammaren genom bifall till reservationen icke bör följa den väg, som Utskottet föreslagit, då det vill, att kommuner eller enskilda personer skola bestrida statsutgifter, som äro för staten af en samhällsviktig natur, så hoppas jag, att Kammaren måtte bifalla denna reservation och derigenom åtminstone afvisa alla försök att beträda den väg, som Utskottet föreslagit, att anlita enskildes hjälpsamhet för ett företag, sådant som det nu ifrågavarande.

Friherre Leijonhufvud: Jag är icke så stor entusiast för industriutställningar, som den siste ärade talaren.

Jag misstänker, att det förhåller sig med de större industriidkarne alldeles på samma sätt, som med Stats-Utskottets ledamöter. Då frågan förekom i Utskottet, yttrade sig nästan alla dess ledamöter, och alla förklarade sig vara helt ljumma för saken, men ingen ville säga rent af "nej". Jag tror det är samma förhållande med industriidkarne; de säga hvar för sig: "ja, jag har ingen önskan att vara med på utställningen, men blir den af, skäms jag att vara borta." Så har det ock varit i Stats-Utskottet; och detta är väl förmodligen orsaken dertill, att man hängt vid ett vilkor, som medför samma verkan som ett afslag.

Att Stats-Utskottet afprutat 50,000 kronor på statens bidrag, kan jag icke gilla. Jag har visserligen icke haft tillfälle att granska de olika kostnadsförslag, som lagts till grund för beräkningen. Det ena af förslagen lemnade en slutsumma på 800,000 kronor, det andra af 600,000; men begge förslagen lemna likväl rum för en tvekan. huruvida icke de beräknade summorna komma att överskridas. När man gör upp kostnadsförslag för stora företag och gör det under en liflig önskan att kunna drifva igenom dem, så är man ofta allt för sangvinisk och räknar nätt. Men äfven under antagande att utgifterna skulle visa sig rätt beräknade, huru kan man vara viss om, att de påräknade inkomsterna inflyta? Hvem vet, huru många tusen menniskor skola besöka expositionen? Under antagande af 1 krona personen, skulle de besökande blifva 300,000. Blir entrén billigare, behöfvas så många flere för att erhålla den upptagna inkomsten. Men hvem kan svara för, att det kommer dit 300,000 menniskor? Om det blir en kolera-epidemi i landet, så komma kanske icke 30,000. Och i alla fall tyckes siffran 300,000 vara alldeles för hög för vårt land. Jag fruktar, att denna exposition icke kommer att utgöra något undantag från flertalet föregående expositioner, inom och utom landet, som nästan alla slutat med balans. Är nu detta att motse, så är det för mig väl icke ett skäl att säga nej, men ett gifvet skäl att icke pruta ned det begärda anslaget.

Då Utskottet har förutsatt Stockholms stads bidrag till be-
lopp af 200,000 kronor, så säger jag mindre derom; ty med min öfvertygelse om, att kostnaderna komma att uppgå till snarare 800,000 än 600,000 kronor, så kommer ju Stockholm i allt fall att

enligt sitt anbud bidraga med $\frac{1}{4}$ af kostnaderna, hvilken då blir 200,000.

Men hvarifrån skall sedan skilnaden utgå? Reservanterna hafva lemnat denna fråga öppen. Och det är också ett sätt! Enligt Utskottets förslag skulle bristen fyllas af Stockholms stad eller af enskilde, men den utvägen att vilja lägga den ensam på Stockholms stad tror jag ej kommer att kunna begagnas; ty i likhet med den förste ärade talaren tror jag, att detta vilkor icke kommer att antagas af Stockholms stad, utan är öfvertygad om att stadsfullmäktige komma att till framställningen säga nej. Och jag tror icke, att Stockholms stad såsom kommun bör ålägga sig ett ovisst besvär eller en förpligtelse, hvars belopp på förhand icke kan bestämmas och bedömas. Ej heller tror jag, att fullmäktige nu mera än i fjol skola låta leda sig in på den väg, man förra året föreslog dem vid teaterfrågans afgörande. De fruktade då, att nya sådana anspråk skulle komma från Riksdagens sida, och det har nu visat sig, att de kommit. Vore jag stadsfullmäktig i Stockholm, det jag ej är, så skulle jag, oberoende af den begärda penninguppskrifningen, af rent principiella skäl rösta mot hvarje sådan sammanblandning af statens och stadens åligganden.

Det är af detta skäl, som jag, för min del, ansett den enda möjliga vägen vara den af Kongl. Maj:t föreslagna, eller att Riksdagen skulle för ifrågavarande ändamål på extra stat för år 1886 bevilja ett belopp af 250,000 kronor, och att Stockholms stad, enligt sitt åtagande, skulle bidraga med en fjerdedel af de kostnader, som icke kunna täckas af utställningens inkomster, dock med högst 200,000 kronor; och skulle detta icke gå, ville jag hellre rösta nej till hela förslaget än bifalla Utskottets kläm.

Jag anhåller om proposition på bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Ekenman, Victor: Såsom varm vän af vår svenska industri och af svenskt arbete i allmänhet och dessutom representant för ett län, der den svenska industrien af ett specielt slag nått en ganska hög ståndpunkt, kan jag icke underlåta att yttra mig i denna fråga.

Man har sagt, och det synes äfven framgå af hvad som yttrats här i dag förut, att i icke ringa grad den, enligt min mening, olyckliga utgången af frågan inom Stats-Utskottet vore att tillskrifva den omständigheten att — såsom man af en eller annan anledning fått för sig — industriidkarne skulle i allmänhet vara temligen ljumma och liknöjda för den sak, som nu är i fråga. Det är ju lätt att tänka, att ett sådant omdöme kunnat göra sig gällande, när man sett hurusom en representant från denna Kammarer, hvilken annars ofta uppträder såsom en varm vän af vår industri, denna gång stält sig alldeles direkt emot den fråga, som föreligger, genom att i afgifven motion yrka afslag å hela anslaget. Jag skall nu ej trötta Kammaren med att följa hans motivering steg för steg, huru frestande det än kunde vara att göra en liten efterskörd efter hvad den siste ärade talaren i detta hän-

*Anslag till
en skandinavisk industri-
utställning i
Stockholm.
(Forts.)*

Anslag till
en skandinavi-
sk industri-
utställning i
Stockholm.
(Forts.)

seende gjorde, och ytterligare visa haltlösheten af motionärens framställning.

De skäl, han anförde och som i allmänhet anförts emot denna utställning, torde också kunna sammanfattas med att säga, det densamma icke skulle vara gagnelig för vår industri, utan snarare tvärtom att den vore skadlig för industrien. Jag hade knapt tänkt mig, att rörande den delen af frågan en debattering skulle vara erforderlig; men jag fruktar, att jag derutinnan misstagit mig. Dock, bland de industriidkare, med hvilka jag i det hänseendet rådfört mig, har jag icke hört mer än enda mening, nemligen att industriutställningar äro gagneliga genom den täflan emellan industriidkarne, som sporrar dem till ansträngning att frambringa utmärkta alster på de olika områdena. Man har ju också därför sagt, att industriutställningar vore gradmätare på ett folks utveckling och framåtskridande i materielt hänseende. Likaså äro ju dessa utställningar nyttiga genom de lärdomar, som industriidkarne der kunna inhämta, samt slutligen, och icke minst, genom den reklam, som der förekommer för utställaren. Och i dessa afseenden ber jag att få hänvisa till hvad industriidkarne sjelfve tänkt om detta, hvilket de genom sitt handlingssätt visat. Så t. ex. funnos på utställningen i London år 1851 svenska utställare representerade till ett antal af 114. I Paris år 1855 hade deras antal stigit till 542. I London 1862 funnos 511 svenska utställare, i Paris år 1865 565, i Wien år 1873 876 samt slutligen vid expositionen i Philadelphia 504. Sistnämnda siffra anger icke något tillbakaskridande; men man var vid den utställningen mera noggrann än eljest att få endast verkligt goda svenska artiklar utställda, hvadan många tillbakavisades. Resultatet af dessas deltagande visade också, att af de 504 utställarne icke mindre än 216 erhöilo pris.

Man ser således, att industriidkarne sjelfva ansett sig hafva stort intresse af att deltaga i dessa utställningar, ett intresse, som de ådagalagt genom att bevista dem och underkasta sig de kostnader, som dermed äro förenade.

Nu säger Utskottet i sitt utlåtande, att meningarna varit delade för lämpligheten af denna utställning; ja, det är sant; men om Utskottet dervid också hade meddelat, att meningarna varit delade på det sätt, att de allra flesta yttrat sig för saken, så hade detta varit mera upplysande för frågans bedömande, och Utskottet mera upprigtigt.

Det är nu visserligen sant, att en gren af vår storslöjd, jernhandteringen, har yttrat sig emot saken. Jag, för min del, finner detta ganska naturligt. Vår jernhandtering, såsom en talare äfven redan antydt, har en helt annan marknad än vår öfriga industri.

För vår storslöjd i allmänhet passa bäst de internationella utställningarna; men då storslöjden af dessa haft stora fördelar, så är det ej annat än med rättvisa och billighet förenligt att äfven den mindre slöjden, som ej kunnat i lika grad profitera af de utländska utställningarna, också får några fördelar genom de mindre utställningarna, som för densamma ställa sig fördelaktigare.

Emellertid, i trots af dessa stötestenar, leder sig Stats-Utskottet

fram till det resultat, att här föreligger ett *statsintresse*, som bör af Riksdagen tillgodoses med penninganslag; men nu kommer det mest anmärkningsvärda i detta betänkande; ty vid anslaget fästes ett vilkor, som gör hela anslaget komplett illusoriskt. Men icke nog dermed. Det slutliga afgörandet af frågan har sålunda icke lemnats åt Riksdagen, utan åt en annan korporation — som står utanför Riksdagen — ja, man skulle kunna tänka sig — åt enskilda personer. Men denna metod är icke alldeles ny. Den förekom här i Riksdagen redan förra året vid en annan fråga. Jag tillät mig då, såsom representant af Riksdagens Andra Kammare, att protestera mot denna metod. Och jag tillåter mig att protestera mot densamma äfven nu.

Anslag till en skandinavisk industriutställning i Stockholm.
(Forts.)

I sammanhang dermed kan jag icke underlåta att uttrycka någon undran deröfver, att Stats-Ütskottet funnit lämpligt att gifva Stockholms stad en särskild admonition om hvad som tillkommer den såsom rikets hufvudstad. Så vidt jag vet och känner, hafva Stockholms stadsfullmäktige icke gifvit anledning till någon sådan admonition, för framläggandet af hvilken jag tycker tidpunkten varit så mycket olämpligare, då efter nästlidet års Riksdags beslut i teaterfrågan mecenater inom Stockholms stad räddat vår nationalteater från undergång.

Af hvad jag här haft äran anföra torde Kammaren sinna, att jag helst velat rent bifall till Kongl. Maj:ts förslag, och jag tror icke, att vår svenska industri derigenom fått mera än hvad den skäligen kunnat begära af Riksdagen; men för att icke splittra intressena, och då man torde komma till målet äfven på den väg, reservanterna, Herr Grefve Sparre m. fl., föreslagit, ber jag att få förena mig i det yrkande, som de framställt, och jag anknyter i detta yrkande den förhoppning att Första Kammaren, till hvars upplysta omdöme man icke vädjar förgäfves, skall, manad af fosterländskt intresse, föra denna fråga till ett slut, som blir en ära för vårt land!

Herr Statsrådet Friherre Tamm: De skäl, som föranledt Kongl. Maj:t att till Riksdagen framställa förslag om en industriutställning i Stockholm 1886, äro i statsrådsprotokollet af chefen för Civildepartementet anförda, och de hafva här i Kammaren blifvit kraftigt understödda, varmast af den talare som först hade ordet. De i allmänhet för industriutställningars nytta anförda skälen hafva icke med sådan kraft blifvit motsagda, att man deri funnit tillräckliga bevis för motsatsen. Ett ytterligare stöd för nyttan af utställningar kan hemtas af det intresse, som visat sig derför under de senare åren, nemligen dels antalet utställningar, dels antalet utställare. Så t. ex. hafva utställningar under de senaste åren förekommit: i 1883 i Kristiania, hvilken var uteslutande norsk, samt i Amsterdam. Under 1884 föranstaltades utställningen i Turin för italiensk industri och konst. Under 1885 förekomma utom de internationella utställningarne i Antwerpen och New Orleans äfven en i Buda-Pesth, som hufvudsakligen var afsedd för ungerska industrins produkter, men med afseende på särskilda föremål, såsom frö och gödningsämnen,

*Anslag till
en skandinavisk industri-
utställning i
Stockholm.*
(Forts.)

är af internationel art. Till denna utställning är af den ungerska regeringen begärdt ett anslag af 600,000 gulden, motsvarande i svensk mynt 900,000 kronor. Dertill har den afdelning af ungerska Riksdagen, som motsvarar vår Andra Kammare, den 25 Februari detta år lemnat bifall, så att den af regeringen gjorda framställningen har af representationen blifvit antagen. Till jernförelse med hvad Stats-Utskottet föreslagit, får jag nämna, att af staden Pesth till utställningen skall lemnas ett anslag af endast 50,000 gulden. hvilket utgör en helt annan proportion än den, i hvilken Stats-Utskottet föreslagit att bidrag skulle lemnas af Stockholms stad. Vidare förekomma i London årligen utställningar med speciell omfattning och ändamål för hvar och en. Med detta anser jag det vara ådagalagdt, att intresse finnes för utställningar i allmänhet, och att således industriidkarne anse sig af dem draga stor nytta.

Vidare har Kongl. Maj:t af det särskilda skälet gjort framställning till Riksdagen om en industriutställning i Stockholm, att flertalet svenska korporationer afgifvit tillstyrkande utlåtanden härför. Man har här mycket fäst sig vid, att Jernkontoret afstyrkt utställningen. Men såsom en talare redan sagt, var detta icke ett afstyrkande, annat än för så vidt det rörde jernhandteringens eget intresse på den grund, att det svenska jernet hufvudsakligen afsättes utom landet, och jag tror mig kunna försäkra, med den kännedom jag har om svenska jernhandteringen, att om den också icke i sitt eget intresse anser nyttigt, men för öfrigt gagneligt, att en utställning kommer till stånd, skall icke från dess sida det kraftigaste bidrag uteblifva att värdigt representera den svenska jernhandteringen. Så har den gjort förut och så kommer den att göra nu.

Vidare får jag påvisa de resultat, som vunnos af 1866 års utställning till fördel icke så mycket för storslöjden som icke mer för handtverkerierna och den mindre industrien genom smakfullt val af mönster och billigare tillverkningsmetoder. Deri tror jag man skall finna, att 1866 års utställning gjorde landet högst betydlig nytta, och det torde icke vara ur vägen att 20 år efteråt förnya det med framgång krönta försöket som då gjordes. Det bästa hade förmodligen varit, att utställningsanordningarne varit af internationel beskaffenhet, därför att i sådant fall den svenske industriidkaren hade fått det bästa tillfälle att se hvad andra kunna åstadkomma, och en ännu kraftigare sporre till täflan hade det varit, än en blott skandinavisk utställning kan blifva. Men det torde för Riksdagen vara klart, att en sådan skulle medtaga så enorma kostnader, att tanken derpå måste öfvergifvas. Då återstår ingen annan möjlighet än att utsträcka den begärda utställningen till de skandinaviska länderna, hvaraf de inom landet boende utställarne hade långt större fördel, än om de hade blifvit hänvisade till att vid en blott inhemsk utställning inhemta de upplysningar och rön, som genom åskådande af andras tillverkningar kunna vinnas.

Stats-Utskottet, som till någon del tillstyrkt bifall till Kongl.

Maj:ts förslag, har prutat på summan utan att angifva, huru besparingar skulle kunna åstadkommas. Det har icke ens ansett, att besparingar skulle kunna åstadkommas, men vill lägga skyldigheten att fylla bristen på andra. Denna fråga har af en talare redan behandlats och torde icke vidare behöfva upptagas.

*Anslag till
en skandinavis
k industri-
utställning i
Stockholm.
(Forts.)*

Det hade naturligtvis från regeringens ståndpunkt varit angenämast, att Riksdagen bifallit Kongl. Maj:ts förslag oförändradt, således utan att pruta på summan och utan att gifva anvisning på att bristen kunde från enskildt håll betäckas. Men då Riksdagen icke synes villig att anslå det belopp, som Kongl. Maj:t begärt, anhåller jag att Riksdagen icke måtte antaga det förslag, som Stats-Utskottets majoritet afgifvit, utan åtminstone bifalla hvad reservanterna från Första Kammaren föreslagit.

Herr Nordenfelt, Leonard: Den förste ärade talaren likasom Kammaren behagade benäget ursäktat att jag under den korta tid, som i Utskottet egnades 38 punkten, icke hunnit affatta någon utförlig reservation, helst jag tror att skadan icke är stor.

Det är verkligen obehagligt att yttra sig, då man är af motsatt åsigt med många och framstående personer, som lika med den förste ärade talaren för denna fråga hysa ett lifligt intresse och äro väl förtroagna med industriens kraf, men jag måste dock uttala min skiljaktiga mening, då frågan behandlats inom det Utskott jag har äran tillhöra.

Det är för alla temligen tydligt, att Utskottets förslag innebär ett förklädt afslag; det har den förste talaren medgifvit, och jag tror att man icke kan hafva någon tvekan derom att, för den händelse Utskottets förslag skulle blifva Riksdagens beslut, saken derigenom är afslagen. Då jag icke älskar att uppträda med mask, har jag ansett det vara bättre att säga min mening rent ut.

Väl inser jag, att utställningar medföra fördelar för vissa industrier, synnerligen för dem, hvilkas alster äro synliga på långt håll, kunna uppställas vackert och göra effekt på afstånd, t. ex. porslin. Men det finnes en mängd andra industrier, hvilkas varor icke hafva något tilltalande yttre och hvilka man måste noggrant undersöka till och med rifva sönder för att få veta hvad de duga till; för dylika varor äro utställningar icke af mycket gagn. För min del har jag funnit att dessa utställningar blifvit en modesak, och att mycken humbug och fåfänga dermed äro förenade. Man gör med stor kostnad artiklar till förevisning, hvarmed den vanliga tillverkningen icke kan jämföras. Visst kan det vara roligt att se ett utmärkt och vackert arbete, men inkomstbringande är det icke att tillverka sådana varor, som ej kunna afsättas till tillverkningspriset. De flesta industriidkare med hvilka jag talat, erkänna att de af utställningarne haft högst betydlig ekonomisk förlust, och såsom revisor och delegare i några industriella företag har jag funnit detsamma. Den större industrien har sina annonser, sina resande agenter, sina egna expositionslokaler samt lager på en mängd olika ställen. Den kan visserligen icke för en täflan göra sig beroende af expositioner, som återkomma efter ett eller

*Anslag till
en skandinavisk industri-
utställning i
Stockholm.*
(Forts.)

annat år, utan den måste drifva sin försäljning i stort, oberoende af dylika tillfällen. Åtskilliga mindre industriidkare kunna visserligen hafva nytta deraf, jag erkänner det, men i många fall åstadkomma utställningarne för dem skada derigenom, att de täflande genom exponerandet af underhaltiga eller dyra varor visa utländingen inom hvilka områden han inom vårt land med fördel kan täfla och tränga ut den inhemske industriidkaren, som icke kan göra bättre eller billigare varor. Deremot skulle jag med ifver och intresse understödja en permanent utställning och förordad anslag, om man för detta ändamål ville uppföra en rimlig byggnad. En sådan utställning skulle vara af mycket stor nytta och der skulle man kunna taga hyra för områdena för viss tid, så att det skulle bära sig, och vid olika tidpunkter byta om utställningsföremålen. Vida större nytta för industrien vinnes genom att utsända dess idkare till främmande länder för att se och lära än genom utställningar inom landet.

Det är en högst betydlig statsutgift, som nu är ifrågasatt, nemligen icke blott hvad som nu af Riksdagen begäres, utan äfven bidragen från manufakturförlags- och handels- och sjöfartsfonden. Dessutom kommer antagligen en stor summa att fordras för att betäcka en sannolik brist. Risken för en betydlig brist är nemligen mycket stor. Jag kan icke inbilla mig att det kommer att stanna vid den föreslagna summan, utan kommer troligen kostnaden för byggnaderna att blifva större än de beräknats. Så komma dertill kostnader för tillsyn, fester och tillfälliga anordningar. För mig ställer sig saken så, att åtminstone en summa af 2- å 300,000 kronor troligen kommer att åtgå, utöfver hvad Kongl. Maj:t ifrågasatt, således tillsammans omkring 700,000 kronor af statsmedel. Då börjar det på att se bekymmersamt ut, när man skall kasta bort så mycket, ty efter mitt förmenande är en stor del af dessa utgifter *förstördt kapital*. Och dertill kommer den betydliga, till större delen improduktiva kostnaden för industriidkarne.

“Men“, säger man, “industriidkarne sjelfva äro intresserade härför“. Ja några äro lifligt intresserade, och de göra sitt bästa att öfvertala andra, som icke för skams skull kunna draga sig undan, när det är fråga om att göra något väl, som är värdt att visa, och, om de tveka, mötas med den förebräelsen, att deras tillverkningar ej måtte vara goda nog att kunna täfla.

Men, mine herrar, att det i vårt land icke är något stort intresse för saken, derom är jag lifligt öfvertygad, och hvad nyttan angår, så kan icke en köpare på utställningar bilda sig ett begrepp om de utställda föremålens värde, ty de få ej söndertagas och undersökas. De flesta äro utställda i monter och dylikt, så att de äro oåtkomliga. Se, men icke röra, heter det. Alla de stora siffror, som den förste talaren omnämnde, för att bevisa industriens tillväxt sedan 1866, afse industrialster, som icke hafva något att vinna på utställningar. Hvad vinner till exempel tändstickstillverkningen derpå? Det olika värdet af tändstickor utrönes genom försök, icke genom utställningar. Likaså med papper

och socker samt alla kemiskt-tekniska fabrikat, som till största delen förvaras och utställas i burkar. Hvad kan man lära om sådana varors beskaffenhet på en utställning? Hvad ylle- och bomullsväfnader angår, så frågar jag, om det är möjligt att exponera dem så, att expositionen på något sätt blir till tillverkarens fördel? Man må hänga upp dem i huru vackra festoner som helst, så är ändock sjelfva varans beskaffenhet och slitbarhet samt färgens varaktighet dervid hufvudsaken. Jag föreställer mig att det är på samma sätt med papper, det enda, man kan se, är om det är mer eller mindre hvitt. Med maskiner är visserligen förhållandet det, att en del och till och med ganska stora sådana kunna visas under arbete, men många maskiner äro af den beskaffenhet, att man endast genom att se dem arbeta i stor skala och under lång tid, icke genom förevisningsarbetet vid utställningar, med säkerhet kan bedöma dem. Jag har varit med om att köpa några maskiner, som jag förut sett arbeta väl vid utställningar, men när jag sedan fått dem, funnit ganska dåliga. Så lätt går det att misstaga sig på den saken.

Slutligen får jag säga, att jag anser tidpunkten särdeles olämplig. Såsom hvar och en känner, äro de flesta näringar i landet för närvarande utsatta för ett ganska stort betryck, och förmågan att köpa är icke inom landet så stor, som man med skäl kunde begära, när en inbjudning utfärdas till landet att visa hvad det kan åstadkomma.

Jag inskränker mig till hvad jag sagt och yrkar afslag så väl på Kongl. Maj:ts framställning som på Utskottets och reservanternas förslag.

Friherre af Ugglas: Då Kongl. Maj:t ansett sig böra påkalla Riksdagens biträde för en åtgärd, som måste anses innefatta en stor och väsentlig uppmuntran för den svenska industrien, vore det enligt min uppfattning sorgligt, om Riksdagen skulle lemna ett så beskaffadt svar, som Stats-Utskottet föreslagit. Detta svar vore, såsom den siste talaren erkände, ingenting annat än ett förklädt afslag, och ett sådant afslag skulle svårligen kunna tolkas annorlunda än såsom brist på intresse från svenska Riksdagens sida för att uppmuntra svensk industri och svensk slöjd. Nu hoppas jag för visso, att åtminstone Första Kammaren icke skall dertill göra sig skyldig, utan visa den högsinhet, att den i detta fall understödjer Kongl. Maj:ts proposition.

Man har sökt göra troligt, att utställningar icke skulle vara till något väsentligt gagn för industrien, men här har redan af många talare blifvit påpekadt, hvad erfarenheten så väl i utlandet som i vårt eget land i detta afseende gifver vid handen, och då den siste ärade talaren förklarade, att utställningar numera vore en modesak och humbug, kastar han derigenom fram en ganska oförtjent förebräelse mot alla dem, som under dessa många år arbetat och sträfvat för dylika utställningar. Vår egen erfarenhet, mine herrar, talar också efter min uppfattning mycket kraftigt till förmån för industriutställningar. Den som i likhet med mig erinrar

*Anslag till
en skandinavisk
industri-
utställning i
Stockholm.*
(Forts.)

*Anslag till
en skandinavi-
sk industri-
utställning i
Stockholm.*
(Forts.)

sig den första internationella utställningen i London 1851 liksom den derpå följande i Paris och jemför hvad Sverige då förmådde framvisa med hvad man på senare utställningar lyckats framställa, måste alldeles obetingadt erkänna, att under dessa 30 åren den svenska industrien gjort, jag vågar säga det, jättelika framsteg. I första rummet måste ju detta tillskrifvas våra egna industriidkares arbete och omtanke, men ovilkorligen äfven den täflan dessa utställningar framkallat. Industrien, liksom all annan verksamhet, sporras ju till arbete genom täflan, sporras till omtanke genom täflan, och denna väckes derigenom att man får se hvad andra kunna åstadkomma, och jag delar Herr Ekenmans mening i detta fall, att just genom den täflan, dessa expositioner framkallat vår industri gjort stora och väsentliga framsteg.

Den siste ärade talaren yttrade äfven några ord om de stora utgifter, som expositionen skulle medföra, och han uppräknade omständligt hvad staten i det hänseendet skulle få uppoffra, men han yttrade icke ett ord om hvad staten i detta afseende skulle kunna förtjena.

Det är uppenbart, att en industriutställning i Stockholm skulle särskildt för jernvägarne och kommunikationsanstalterna i allmänhet medföra så stor tillökning i inkomster, att må hända dessa i betydlig mån skulle uppväga statens utgifter. I rent materielt hänseende tror jag således icke för min del att det skulle blifva någon uppoffring för staten, men äfven om det så skulle vara, torde dock ändamålet, som man vill befrämja, vara så pass godt och stort, att det äfven med någon kostnad, väl vore staten värdigt att söka understödja detsamma. Man har här framhållit, att tankarne bland våra egna industriidkare äro delade i afseende å nyttan af dessa utställningar, och ehuru dessa anmärkningar redan af en talare blifvit särdeles omständligt besvarade, kan jag icke underlåta att uppehålla mig något dervid. Det är fullkomligt riktigt att olika meningar i detta fall yppat sig, men ser man på de sista utlåtandena, som af Kongl. Maj:t inforrats, finner man, att af elfva svenska handtverks- och fabriksföreningar icke mer än en enda förklarar utställningen icke gagnelig eller nyttig. Derjemte finner man, att i Stockholm, Malmö, Norrköping och Göteborg, med ett ord i de stora städerna, fabriks- och handtverksföreningarne utan reservation tillstyrkt utställningen, och denna omständighet måste anses gifva deras omdöme en betydlig vigt gent emot den endas, som sagt annat. Hvad Jernkontoret beträffar, får jag för min del säga, att icke heller jag läst dess yttrande såsom ett afstyrkande af dylika expositioner eller ett nedsättande af det gagn, som de böra för industrien i allmänhet medföra.

Jernkontoret har, troget sina traditioner, i sitt utlåtande framställt den mening, att dylika expositioner i väsentlig mån höja och gagna industrien i allmänhet. I dess sista yttrande kan jag endast finna tveksamhet, om svenska jernindustrien under nuvarande förhållanden kan hafva något särskildt intresse af en utställning. Sammanställer jag dessa yttranden, kommer jag till den slutsatsen, att, om en utställning kommer till stånd, de svenska

jerntillverkarne vid detta tillfälle liksom alltid förut skola veta att häfda den svenska jernhandteringens anseende. Jag vet särskildt flera stora och betydande jerntillverkningsverkstäder, som äro högst intresserade af utställningen och komma att på ett framstående sätt bidraga till en sådan.

*Anslag till
en skandinavisk industri-
utställning i
Stockholm.
(Forts.)*

Således, mine herrar, hafva de allra flesta bland de myndigheter, som det åligger att bevaka de industriella intressena, uttalat sig för saken, och om äfven en och annan enskild industriidkare skulle vara deremot, så får man väl icke tillmäta hans åsigt någon vikt i jemförelse med hvad alla dessa myndigheter gemensamt uttalat, och jag hyser dessutom den förhoppning, att, om utställningen kommer till stånd, våra industriidkare lika litet nu som förr skola tveka att underkasta sig det arbete och den möda som erfordras.

Man har icke så mycket, som jag skulle önskat, framhållit den särskilda anledningen, hvarför en industriexposition *just* i vårt eget land skulle vara af så stort och väsentligt gagn. Den stora industrien har tillfälle till täflan på utlandets expositioner och har derifrån redan hemtat väsentligt gagn. Den lilla industrien och handtverkerierna åter hafva icke råd och tillfälle att lära och inhemta erfarenhet i främmande länder, och de hafva icke i allmänhet haft någon egentlig nytta af de sista stora utställningarne; men hvad deremot beträffar 1866 års utställning i Stockholm, då tillfälle bereddese äfven dem att i hemmet inhemta kunskap i detta afseende, lärer det icke kunna förnekas, att dess verkningar voro just för handtverkerierna ganska gynsamma. Den siste ärade talaren yttrade, att det kunde blifva farligt för den svenska industrien, emedan man skulle framställa underhaltiga arbeten, och utländingen sålunda lära känna, på hvilka områden han är starkare. Men detta skäl talar kraftigare än något annat för behofvet af en sådan utställning, på det att den svenske industriidkaren i det afseendet, der han finner sig svag, må söka höja sig.

Mine herrar! Hvad jag ytterligare skulle vilja säga har här af åtskillige talare redan blifvit sagdt. Jag vill icke längre upptaga Kammarens tid. För min del hade jag helst sett, att Stats-Utskottet tillstyrkt bifall till Kongl. Maj:ts proposition, men då tankarne möjligen kunna enas om att biträda reservanternas förslag, vill jag för min del icke motsätta mig detsamma.

Jag har med flit underlåtit att framställa några speciella anmärkningar mot Stats-Utskottets betänkande, ehuru dertill kunde finnas ganska rik anledning. Jag är förvissad att, utgången må blifva hvilken som helst, icke kommer Kammaren att bifalla Stats-Utskottets förslag.

Jag anhåller om bifall till reservanternas förslag.

Friherre von Essen, Fredrik: Efter de sakrika anföranden, som nu hållits, har jag föga att tillägga. Af betänkandet torde man finna, att den omnämnda reservationen, hvartill äfven jag slutit mig, vunnit biträde af de flesta af Första Kammarens statsutskottsledamöter. Skälen, som framställes mot antagande

Anslag till
en skandina-
visk industri-
utställning i
Stockholm.
(Forts.)

af Stats-Utskottets betänkande, anser jag för min del sådana, att jag icke behöfver dertill lägga något ytterligare, för att de skola vinna Kammarens bifall. Å andra sidan är det icke mer än en, som yrkat bifall till Kongl. Maj:ts framställning, och äfven från statsrådsbänken hafva vi hört det medgifvandet, att möjligen antagandet af reservationen skulle af Kongl. Maj:t accepteras. Under sådana förhållanden, och då en sådan resolution skulle sätta Kongl. Maj:t i tillfälle att i händelse af brist efter räknenskaper nas slut fylla densamma med besparingar från vissa fonder, synes det vara fullt skäl att antaga reservanternas förslag.

Jag ber att få göra Kammaren uppmärksam på dessa medel, som stå till Kongl. Maj:ts förfogande. I första hand finnas de i de fonder, som antagligen få tillsläppa de 200,000 kronor, som Kongl. Maj:t redan sagt sig ämna taga derifrån. De äro så betydande och så lämpliga till detta ändamål, att det är fullt skäl att antaga, att Kongl. Maj:t kommer att använda dem utom till betäckandet af tillfälliga brister för andra behof, som i sammanhang med utställningen göra sig känbara. Af dessa fonder uppgår handels- och sjöfartsfonden till icke obetydligt öfver 2 millioner, och manufakturförslagslånefonden till ungefär lika mycket. Denna senare fond har uppkommit hufvudsakligen genom tillskott från näringarne och är snart sagdt industriens tillhörighet och bör åtminstone användas uteslutande till befrämjande af dess ändamål. Den är således fullt lämplig att nu användas, och det var också hufvudsakliga skälet, hvarför Stats-Utskottets reservanter från Första Kammaren ansågo, att af statsmedel endast 200,000 kronor borde lemnas, hvartill jag också får yrka bifall.

Herr Odelberg: Jag har varit industriidkare i 16 år och under den tiden deltagit i 8 större expositioner samt sålunda haft tillfälle erfara, att dessa industriutställningar för utställarne äro mycket kostsamma, utan att motsvarande fördelar af dem kunna erhållas. Dessutom medföra utställningarne de olägenheter, att man der säljer varor utan mellanhand, hvilket likväl, sedan expositionen stängts, måste upphöra, samt att industriidkarne tvingas att tillverka så kalladt expositionsgods, som sedermera icke kan realiseras med förtjenst.

Såsom industriidkare har jag således föga intresse för dylika utställningar; men såsom riksdagsman måste jag se saken från en annan sida. Och nekas kan *å* icke, att genom ökad trafik, med mera, icke obetydande inkomster kunna genom industriutställningar tillskyndas staten och än mer den kommun, dit de blifva förlagda.

Jag har också i enlighet med denna uppfattning röstat, då jag deltog i Stats-Utskottets beslut; och anhåller om bifall till Utskottets förslag.

Herr Bäckström: En föregående talare har här yttrat, att dessa industriutställningar skulle numera vara ett nödvändigt

vilkor för industriens framsteg. Jag skulle snarare vilja säga, att de äro ett nödvändigt ondt!

Men ehuru jag således, för min del, icke tror på den stora nytta och det gagn, som utställningarna medföra, anser jag dock, då man avancerat så långt, att regeringen framkommit med begäran om anslag från statens sida, att Riksdagen har en viss skyldighet att gå regeringens önsknningar till mötes.

Men huru har Stats-Utskottet nu behandlat detta förslag? Jo, enligt Utskottets åsigt är nemligen statens intresse af utställningens tillvägabringande väsentligt mindre än den kommuns, inom hvars område utställningen sker, och de enskildes, hvilkas gagn utställningen närmast afser, så att anspråken på denna kommun och desse enskilde väsentligt måste höjas, för så vidt utställningen må kunna förverkligas. Det kan väl icke någon betvifla, att icke staten i första rummet deraf drager nytta, och direkt, och har ju afven hufvudstaden visat ett kraftigt intresse, då den för utställningens åstadkommande anvisat ett ganska betydligt anslag.

Men hvem kan Stats-Utskottet mena med desse *enskilde*, som också hafva förutsatts skola bidraga till kostnaderna? Menas dermed utställarne sjelfva? I så fall blifva de ganska drygt betungade med omkostnader i alla fall, så från deras sida är det föga hopp att kunna få något. Hvilka andra enskilde skulle då i nämnvärd mån hafva nytta af utställningen? Vårdshusvärdar och hotellägare. Men då anser jag, att det vore Riksdagen mindre värdigt att förutsätta bidrag från sådana håll! Hvilka andra enskilde åter det skulle vara, förstär jag icke.

Utskottets tillstyrkan om 200,000 kronors anslag är förenadt med sådana vilkor, att de enligt mitt förmenande äro oantagliga, hvadan vida lämpligare varit, om Utskottet tillstyrkt rent afslag.

För min del hade jag varit mest benägen att tillstyrka Kongl. Maj:ts proposition; men då utsigterna till framgång synas vara större för reservanternas förslag, anhåller jag om bifall till detta.

Herr Stjernspetz: Här har varmt förordats den exposition, hvars afgörande nu föreligger. Jag vill då säga, att äfven jag är industriidkare och bidrager gerna med allt som kan underhjelpa industriens utveckling. Men om de expositioner, som hittills hållits, verkat så välgörande för vår industri, så tror jag, att detta måste härledas af helt andra orsaker. Man ser af de anmärkningar, som här hafva gjorts af intresserade och sakkunnige personer, att mången ej finner någon nytta af en sådan exposition, som den Kongl. Maj:t här föreslagit. Jag vill med detta icke säga, att jag är emot *alla* svenska expositioner, men skulle bra mycket hellre vilja i stället uppoffra dessa stora summor för en *ständig* expositionsbyggnad. Jag har talat med flere industriidkare, och det finnes knappast mer än enda mening bland dem, och det är den, att de vida föredraga en permanent byggnad för svensk industri, der dennas idkare emot billig hyra skulle kunna utställa sina fabrikat. Men nu är i stället frågan om en tillfällig byggnad, som blott skulle stå på sin plats några få veckor för att

*Anslag till
en skandinavia-
visk industri-
utställning i
Stockholm.
(Forts.)*

Anslag till
en skandina-
visk industri-
utställning i
Stockholm.
(Forts.)

sedan nedrifvas, och för hvilken ensamt byggnadskostnaden, enligt kostnadsförslaget, komme att uppgå till 976,000 kronor, eller mycket nära en million. Kan detta verkligen vara en god hushållning med statens medel? Jag tviflar derpå. Men, vore frågan deremot om en *permanent* byggnad, så, äfven om kostnaden för densamma skulle gå till dubbla beloppet, skulle jag, för min del, mycket gerna vara med om en sådan och anse det såsom en vinst för industrien, om ett *sådant* industripalats komme till stånd. Af dessa skäl är jag mindre benägen för det föreliggande förslaget.

Den förste ärade talaren förordade varmt denna exposition. Han lyckades verkligen koka en till utseendet mycket god soppa på, i sanning, mycket magra ingredienser. Han talade om att Kongl. Maj:t hänskjutit saken till handtverksföreningar å olika orter inom riket. Men jag har här fått höra och vet nu, att dermed gått till på det sättet, att Kongl. Maj:t skickat ut förfrågningar till de olika orternas föreningar och frågat dem, huruvida de skulle tycka det vara önskligt att en exposition hölles i Stockholm. Och härpå hafva 18 handtverksföreningar svarat ja. Ja, det är visserligen rätt många, men dock långt ifrån det stora flertalet af föreningar för industriella ändamål. De kunna ju rent af förskams skull knapt svara annat än ja. Det är verkligen förvånande, att icke alla svarat så. Ty i detta sätt ligger en icke så liten moralisk påtryckning. Deri ser jag således icke något varmare intresse för den föreslagna expositionen. Tvärtom! Samme talare nämnde äfven såsom ett skäl för bifall, att statsverket visade så stora öfverskott. Ja, det är nog mycket bra, men icke tror jag att det just kan vara skäl uti att slarfva bort dem på onödiga festligheter, då det nog finnes ganska djupa hål att stoppa dem uti. Emot de varma förord, som Herr Friherre af Ugglas och Herr Ekenman här inlagt för utställningens ävågabringande, måste jag ställa det minst sagdt slappa intresse och delvis till och med motvilja, hvarmed förslaget af våra industriidkare blifvit mottaget. Det var i deras tal mera fraser och vackra ord än bindande skäl.

Den föreliggande punkten af Utskottets utlåtande kan jag ej underlåta att jemföra med det närmast föregående betänkandet. Der var det fråga om ett anslag af blott 24,000 kronor till fiskerinäringens i Bohuslän befrämjande. Men dertill hade Stats-Utskottet inga penningar. Der talades också om att frågan icke var *utredd*. Men jag tror för visso, att den saken var bättre utredd än den nu föreliggande frågan — åtminstone var statsanslaget fixerad ty om någonstädes det brister utredning, så är det väl här, då man icke har klart för sig om expositionen gagnar industrien eller icke och icke heller hvad den skulle komma att kosta, eller hvem som skall betala kalaset. Vid betraktandet af Utskottets utlåtanden i dessa båda frågor finner man, att Utskottet "silat en mygga och svält en kamel" som en känd talare lakom mig brukar säga.

Den förste ärade talaren slöt sitt anförande med ungefär följande tirad: "tror man väl att någon af Stockholms stadsfullmäktige skulle sätta sitt namn under ett förslag, deri kostnaderna

skulle kunna uppstiga till stora och oberäkneliga summor? Och detta säger han på samma gång han som riksdagsman icke hyser ringaste betänklighet deremot och dessutom vill narra andra till detsamma! Enligt mitt förmenande bruka sådana expositioner i andra länder komma till stånd genom industriidkarnes och de stora industriella centras samt de stora städernas initiativ, ty det gäller dervid i första rummet *deras* fördel. Då är det väl icke heller mer än rätt, att kommunen ikläder sig ansvaret för möjligen uppkommande brist, ehuru jag gerna medgifver, att kommunen då äfven skulle haft *det största* inflytandet på det helas anordnande och äfven sjelf tagit initiativet. Att i denna fråga och under sådana omständigheter söka *pressa* Stockholms kommun till något dylikt, anser jag, minst sagdt, olämpligt; staten har dertill intet trång, hvarföre jag ej heller kan vara med om detsamma.

Anslag till en skandinavisk industriutställning i Stockholm.
(Forts.)

På grund af hvad jag nu anført, kan jag icke annat än yrka afslag å så väl Kongl. Maj:ts proposition som Stats-Utskottets förslag.

Herr Bennich: Det är icke min mening att inlägga några nya skäl till förmån för det förslag, reservanterna framställt; men jag har begärt ordet därför att jag som från vissa håll betraktas såsom en fiende till svensk industri, — anledningen till en sådan uppfattning är väl bekant — finner mig icke böra lemna tillfället obegagnadt att till förmån för denna industri, som sannerligen icke har varmare vän än jag är, understödja hvarje lämpligt medel för industriens utveckling; och det kraftigaste medlet härtill är efter min tanke *fri täflan*. Här är ett tillfälle att åstadkomma en så beskaffad täflan emellan industriidkarne i de skandinaviska länderna och detta tillfälle bör ingalunda lemnas obegagnadt.

En annan anledning, hvarför jag begärt ordet är min önskan att få hembära en föregående talare min synnerliga tacksamhet för det sätt, hvarpå han förfäktat hvad jag alltid påstått, nemligen att den svenska industrien sedan år 1865 då den första franska handelstraktaten afslöts, gjort kraftiga steg framåt. När jag får ett sådant understöd från en svensk industriidkares sida, vågar jag hoppas, att många af hans yrkesvänner skola så småningom gifva med sig i det ofta upprepade påståendet att svenska industrien gått tillbaka under de sista 20 åren.

Jag anhåller om bifall till reservanternas förslag.

Herr Stråle, Holdo: Jag känner mer än väl det ogrannlaga att än ytterligare i denna fråga upptaga Kammarrens tid; men då yttranden här blifvit fälda, som ju komma att förvaras i Kammarrens protokoll, har jag ansett mig icke böra lemna dem obesvarade. Den talare, som näst efter mig hade ordet, yttrade det han ej vore så entusiastisk som jag för denna utställning. Nej, men det är ju heller icke att begära, att den, som gjort *kriget* till sitt yrke, skall kunna hysa en sådan förkärlek för *fredliga* värf. Jag tackar honom emellertid för den upplysningen, att Stats-Utskottet endast

Anslag till
en skandinavisk
industri-
utställning i
Stockholm.
(Forts.)

velat komma ifrån hela saken. Men då hade det, enligt mitt förmenande varit bättre att säga detta rent ut, än att på en omväg söka att nå sitt syfte.

Man har här sagt, att inkomsterna för utställningen skulle vara ior högt beräknade; men så alldeles handlost har man väl icke kastat ut dessa siffror heller. Erfarenheten gifver nemligen vid handen, att 1866 års exposition här i staden lemnade en inkomstsumma af 136,681 kronor 50 öre; redan i Köpenhamn år 1871 hade inkomsterna ökats till 220,000 kronor, i Frankfurt am Main till öfver en half million, i Stuttgart till 600,000 kronor och i Düsseldorf år 1882 till öfver en million kronor. Det har sålunda visat sig, att i samma mån som besökarnes antal stiger, så stiga också inkomsterna. Man skulle också här kunna vid en jämförelse med antalet besökare å 1866 års exposition antaga att inkomsterna nu skulle komma att stiga i samma proportion som besökarnes antal, och att detta ej blir så obetydligt, därför har man nu mera en så mycket större säkerhet i den omständigheten, som vi alla känna, att det 1886 blir landbruksutställning i Stockholm.

En annan talare lade till grund för sitt yttrande i frågan den erfarenhet, han vunnit såsom delegare i några industriella företag. Men det finnes något, som i England benämnas "sleeping partners"; och jag tror, att sådana "sofvande delegare" i allmänhet hafva mycket liten insigt i yrkets detaljer. Ännu mer vågar jag påstå, att den som år efter år, dag efter dag sysslat med industriella företag och beräkningar på nära håll, är lämpligast att bedöma denna saken.

Han sade vidare att utställningarne vore rent af skadliga, för dem, nemligen, som exponerade *underhaltiga* varor; ja låt vara, att dessa *utställare* lida skada, men så tillskyndas återigen en fördel för allmänheten som vill *köpa* goda varor, ty om den ser att de äro underhaltiga, så låter den bli att köpa dem.

Samma talare nämnde några exempel på fabrikat, som det ej skulle löna sig att exponera, och började med tändstickor; men nu är det ett faktum att våra tändsticksfabrikanter hafva varit på *hvar enda* exposition, och der utställas till och med stickor utan tändsatser på, men som dock bedömas. Vidare de kemiska fabriken. Han yttrade att man exponerade "burkar med någonting uti", som ingen människa kunde veta hvad det var. Men nu är händelsen den, att man exponerar ej "burkar med någonting uti" på dessa utställningar, utan eau de Cologne, tvåler, parfymen och dylikt. Det luktar godt!

Han nämnde vidare något om en *permanent* utställning. Detta visar bäst att han *icke* är någon industriidkare; ty dessa vilja *icke* hafva några permanenta allmänna utställningar; ty när de nått en viss större skala då skaffa de sig alltid sina egna utställningslokaler. Hela verdens erfarenhet visar, att det är ett "nonsens" att tala om permanenta utställningar. Jo de kunna nog vara bra, men då böra de ordnas såsom nu mera i London, der de år efter år återkomma, men hvarje gång utställas serier af en eller två slags tillverkningar, olika för hvarje gång.

Jag skall bedja i förbigående få nämna några ord emot en talare, som förordade ett permanent industripalats. En gammal sats säger, att "det bästa är fiende till det goda". Man säger här nej till dessa 250,000 kronor, som Kongl. Maj:t begärt, — men 2, 3 millioner, det ville man gerna gifva ut. Så mycket för konsekvensen!

*Anslag till
en skandina-
visk industri-
utställning i
Stockholm.
(Forts.)*

Den ärade reservanten har vidare talat om att byggnaden antagligen skulle blifva mycket dyrare än som beräknats. Men jag ber då att få fästa uppmärksamheten derå, såsom också det heter å sidan 91 i Utskottsbetänkandet, att Öfverintendents-embetet förklarar sig anse samtliga arbetena vara tillförlitligt beräknade; och med all aktning för reservantens skicklighet i jernvägars byggande, får han dock ursäktas om jag i detta fallet föredrager Öfverintendents-embetets utlåtande.

Nu kommer jag till en sak, som bildade slutstenen i hans resonnement. Han talade om pappersmassa, och sade att man ju kunde se om den var hvit och vacker eller ej, men också icke mer! Men vi hafva ju här, såsom *alltid* vid expositioner, en jury, tillsatt för att bedöma varorna; och denna jury bedömer naturligen ej blott varornas utseende utan äfven deras inre beskaffenhet. En annan talare yttrade, att det var mycket humbug med dessa utställningar, och att, till följd af dessa abnorma förhållanden, vid en exposition varor komme att tillverkas, som vore främmande för industriidkarens *vanliga* tillverkning. Han återopade sin sextonåriga erfarenhet såsom industriidkare. Men jag har i 34 års tid varit industriidkare och kommit till ett helt annat resultat. Förhållandet är nemligen det, att till en industriutställning måste man ju åstadkomma något, som icke förefinnes i den dagliga marknaden. Detta blir visserligen nytt *då*, men efter 2, 3 år är också detta ingånget i den vanliga tillverkningen. Det är just i denna ansträngning som äfven en förklaring ligger, hvarför en mängd industriidkare icke vilja vara med om utställningen.

Det har äfven talats om det skadliga i afsättning utan mellanhand; men detta hör ju alldeles icke hit; det är en helt annan sak. Der är nemligen frågan om den dagliga afsättningen, men här om hvad som kan åstadkommas.

En annan talare har yttrat, att Kongl. Maj:t skulle hafva skickat och frågat industriföreningar, om de vore villiga deltaga i en exposition. Men förhållandet var *det*, att åtskilliga industriidkare, med Öfverståthållaren i spetsen, hos Kongl. Maj:t gjorde hemställan om en dylik utställning, och derefter var det som Kongl. Maj:t inbemtade yttranden från hushållningssällskapen första gången. Han fann anmärkningsvärdt, att endast 18 af de 21 hushållningssällskapen tillstyrkt utställningen, men dervid må erinras, att i stället alla industri- och handtverksföreningar, utom en, ampelt förordat utställningen och dessa må väl företrädesvis vara de som närmast härmed böra ega vitsord. Tror han icke på Mosen och profeterna, så kan jag ej hjälpa honom. Han talade också om fiskerinäringen och gjorde en jämförelse med Stats-Utskottets beslut i fråga om anslaget till densamma. Men der

Anslag till
en skandina-
visk industri-
utställning i
Stockholm.
(Forts.)

berodde utgången på ett annat förhållande. Ty han vet lika väl som jag, huru bestämdt Stats-Utskottet afstyrker allt, som icke Kongl. Maj:t föreslagit! Nu skulle industriutställningen få sitta emellan därför att icke fiskerinäringen fick något anslag!

Men kommer man med sådana skäl, då är det slut med min logik.

Jag upprepar min anhållan om proposition på bifall till reservanternas förslag.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att derunder blifvit framställda följande yrkanden: 1:o) att Utskottets i förevarande punkt gjorda hemställan skulle bifallas; 2:o) af Friherre *Leijonhufvud*, att Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan i hvad den skilde sig från Kongl. Maj:ts framställning i ämnet, skulle bifalla denna framställning oförändrad; 3:o) af Herr *Stråle, Holdo*, att Kammaren skulle bifalla det förslag, som innefattades i den af Grefve Sparre m. fl. mot berörda punkt afgifna reservation; och 4:o) att Utskottets ifrågavarande hemställan skulle afslås.

Härefter gjorde Herr Grefven och Talmannen propositioner enligt dessa yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till det af Herr *Stråle* framställda yrkandet vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr *Storckenfeldt* begärde votering, i anledning hvaraf och sedan såsom kontraproposition dervid antagits afslag å Utskottets ifrågavarande hemställan, uppsattes, justerades och anslogs följande omröstningsproposition:

Den, som bifaller det förslag, som innefattas i den af Grefve Sparre m. fl. afgifna reservation mot 38 punkten i Stats-Utskottets utlåtande N:o 12 a), röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås ifrågavarande punkt.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja 73;
Nej 29.

39—41 punkterna.

Biföllos.

Justerades ett protokollsutdrag! angående det nyss genomgångna utlåtandet och tre andra protokollsutdrag för detta sammanträde.

På framställning af Herr Grefven och Talmannen beslöts, att de denna dag första gången bordlagda utlåtandena skulle uppföras främst å föredragningslistan till nästa sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 2,²⁰ e. m.

In fidem
A. von Krusenstjerna.
